ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ օ ն № 2—53.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տ ե լ ե ֆ օ ն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1914 Թ. ՀԱՄԱՐ

43-ՐԴ ՏԱՐԻ

12 և 11 ամիսը	10 ամիսը	9 ամիսը	8 ամիսը	7 և 6 ամիսը	5 ամիսը	4 ամիսը	3 ամիսը	2 ամիսը
10 ռուբ.	9 ռուբ.	8 ռուբ.	7 ռուբ.	6 ռուբ.	5 ռուբ.	4 ռուբ.	3 ռուբ.	2 ռուբ.

Ամերիկայի բաժանորդները պէտք վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։ Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել՝ առաջին երեսի վրա տողատեղին (պէտիտ) 20 կ., վերջին երեսի վրա 10 կ.։

ՊՐԷՄԻԱ «Մշակի» տարեկան բաժանորդները, որոնք 1914 թ. ընթացքում լրիւ վճարած կլինեն 10 ռուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան որպէս պրէմիա հետեւեալ գրքերից մէկը. «Գր. Արծրունու աշխատութիւնները 1865—1871 թ.», Վրժէնի «Մանրանկարները»։ Վերջին գիրքը կը տրվի նրանց, որոնք բաժանորդագրվել են մինչև 1913 թ. դեկտեմբերի 25-ը։ Մնացած բաժանորդները կը ստանան առաջին գիրքը։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSCHAK".

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՈՏՕՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԵՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23. тел. 7—92.
(ա.օ.) տп. 977 100—57

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԵՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլօմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։

Ընդունելութիւնը՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 4—7-ը
Անկիւն Արաս-Արազսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(ե.հ.կ.) տп. 679. 74-52

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

ԵՂԲ. Ա. ԵՒ Ա. ՄԻԼԵԱՆՆԵՐԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊԵԿՏ, ԿԱԴԵՏՍԿԻ ԿՈՐՊՈՒՍԻ ԴԻՄԱՑ։

Նախորդ տարիների օրինակով ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ միայն
ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է 7 ՕՐՈՎ
Յունվարի 18-ին, 20-ին, 21-ին, 22-ին, 23-ին, 24-ին, 25-ին 1914 թ.

ՄՆԱՑՈՐԴ ԿՏՈՐՆԵՐԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՔ

ՆՈՅՆՊԷՍ ԵՒ ԱՅՆ ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ, ՈՐՈՆՔ ՄՆԱՑԵԼ ԵՆ ՁՄԵՌԱՅԻՆ ՍԵԶՕՆԻՑ

ՄԵԾ ԶԵՂՉՈՎ

Մետաքսէ, բրդէ, մահուդէ, քաթանէ և բամբակէ ապրանքներ, սփռոցներ, վերմակներ, պլէդներ, ՊՈՐՏԻԵՐՆԵՐ և ՏԻՒԼ։

ՄԱՀՈՒԴԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՖԻՐՄԱՆԵՐԻ։

Էժան վաճառքի օրերը ճաշի ժամանակ խանութը փակ կը լինի ցերեկվայ ժամը 2½-ից մինչև 4-ը։
(19, 21, 25) 32. 4—3

ՄԻՍԱԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՖԱԼԱԿԵԱՆՑԸ
ԽՈՒՏՕՐ ՌՕՄԱՆՕՎՍԿԻ, ԿՈՒԲԱՆԻ ՇՐՋ.
յայտնում է ի գիտութիւն իր յարգելի գնողների, որ ներկայ տարվայ յունվարի 8-ից սկսել է բանել

ԿԱՊԱԼՈՎ ՆՈՐ ՎԵՐՑՎԱԾ ՎԱԼՑՕՎԻ ՋՐԱՂԱՑԸ,

ԿՈՒԲԱՆՍԿԱՅԱ ԿԱՅԱՐԱՆԻ ՄՕՏ (Վլադիկավկազեան գծի վրա), որ արդիւնաբերում է օրական մօտ 600 տոպրակ ամենաբարձր տեսակի ալիւր—

ԿՐՈՒՊՉԱՏԿԱ—ՍԷԱՆԿԱ և ՐԱԶՄՕԼ

Այդ ջրաղացի վերաբերմամբ բոլոր պատուէրներով խնդրվում է դիմել իրա՝ ՖԱԼԱԿԵԱՆՑԻ հասցէով՝ Արմաւիր, Կուբանի շրջ.։
(ե. շ.) տп. 28. 8—3

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 և 19 յունվարի

Պետերբուրգ.— «Торгово.-Промышленная Газета»-ն հաղորդում է, որ յունվարի 17-ին ֆրանսիացի և ռուս դրամատէրի և ռուսական եւն երկաթուղային ընկերութիւնների միջև ստորագրվել են պայմանագրեր, բէալիզացիա անելու կառավարութիւնից երաշխաւորված $4\frac{1}{2}\%$-ային 655 միլիօն նոմինալ ֆրանկի միացեալ փոխառութիւն, որ հաւասար է 249,075,000 ր., որի հանգուցման վերջնական ժամանակը պէտք է լրանայ 81 տարուց յետոյ։

Թագաւոր Կայսրը շնորհեց սերբիական մինիստր-նախագահ Պաշիչին գոհարներ՝ Ալէքսանդր Նեվսկու շքանշանի համար, չերնօգօրական գեներալ-մայօր Բիչէրին՝ 1-ին կարգի Ստանիսլաւի շքանշան, ռումինական գեներալ Խերժէյին՝ 1-ին կարգի Աննա, սերբիական գեներալ Մարինովիչին՝ 1-ին կարգի Ստանիսլաւ, նաև շքանշաններ բալկանեան տէրութիւնների զինուորական պատգամաւորութիւններին, որոնք ներկայ եղան Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչի արձանի օծման հանդէսին։

Պարիզ.—Հաւասը հաղորդում է, որ Դէլկասէն ֆրանսիական կառավարութեան յանձնարարութեամբ քայլեր արեց ռուսաց կառավարութեան առաջ Պուտիլովեան գործարանի հարցի առիթով։ Ռուսական պաշտօնական շրջանների կարծիքով, ամբողջ միջադէպը չունի այն բնաւորութիւնը, որը վերագրում է նրան մամուլը։ Պետերբուրգում սպասվում է, որ շուտով գործարանը ձեռք բերելու առաջարկութիւն կը բղխէ ֆրանսիացի ֆինանսիստների կողմից։

Պետերբուրգ.— Պաշտօնական։ Մամուլի մէջ մի շարք տեղեկութիւններ երևացին, թէ իբր շուտով արտասահմանեան մի ֆիրմա ձեռք է բերում մասնակցութիւն Պուտիլովեան գործարանների ընկերութեան ձեռնարկութեան մէջ՝ յիշեալ ընկերութեան ակցիաները գնելով։ Այդ լուրը ծագեց այն տեղեկութեան հետ միասին, թէ մտադրութիւն կայ աւելացնել ընկերութեան դրամագլուխը՝ նոր ակցիաներ բաց թողնելով նաւաշինարանի խոշոր ծախքերը ծածկելու և ընկերութեան ձեռնարկութիւնները ընդլայնելու համար։ Իսկապէս ոչ միայն նոր ակցիաներ բաց չեն թողնված, այլև չեն դիմած կառավարութեանը այդօրինակ միջնորդութեամբ. իսկ Պուտիլովեան ընկերութեան համաձայնութիւնը այն վարկային ընկերութեան հետ, որ մտադիր է բաց թողնել ակցիաները, ինչպէս և դրամագլուխը բէալիզացիա անող ֆինանսական խմբակի ընտրութիւնը կախված են կառավարութեան համաձայնութիւնից։

Պաշտօնական։ Զինուորական մինիստրի անունով ստացվում են մեծ թւով խնդրագրեր՝ զինուորական ծառայութիւնից ազատելու, այդ ծառայութեան մէջ զանազան արտօնութիւններ տալու մասին և այլն, մինչդեռ այդ բոլոր խնդրագրերը վերաբերում են ներքին գործերի մինիստրութեան քննութեանը, որի պատճառով այդ բոլորը զինուորական մինիստրութիւնը յանձնում է յիշեալ մինիստրութեանը, որպիսի հանգամանքը աւելի է ուշացնում այդ գործերի վերջնական լուծումը, առաջ բերելով աւելորդ գրագրութիւն։ Ի խուսափումն այդ ամենի՝ յայտարարվում է ի գիտութիւն բոլորի, որ զինուորական ծառայութեանը վերաբերող բոլոր գործերը վերաբերում են ներքին գործերի մինիստրութեան տնօրէնութեանը, ուր և պէտք է հասցէագրել այդ տեսակի բոլոր խնդրագրերը։

Սերբիական արքայազն Ալէքսանդրը այցելեց Կոկովցևին։

Աւարտվեցին համառուսական գրական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի աշխատանքները։ Ընդունվել են մի շարք բանաձևեր Պետական Դումային ներկայացված մամուլի օրինագծի առիթով։

Պետերբուրգ.—Բացվեց բօրսային առևտրի և գիւղատնտեսութեան 8-րդ համառուսական համագումարը։ Բացեց Պետական Խորհրդի անդամ Տիմիրեազևը։ Առևտրի մինիստրը ողջոյնի ճառի մէջ մատնանշեց, որ նախկին համագումարի արտայայտած ցանկութիւնները կառավարութիւնը ուշադրութեան է առել համապատասխան օրինագծեր, մշակման ժամանակ, և ասաց, որ համագումարի օրակարգի կարևոր հարցերից մինն է վաւերականութիւն թանգութեան դէմ միջոցներ մշակելու հարցը։

Կայսերական 12,700 ր. մրցանակը ձիարշաւներին շահեց Նէանդէրի «Կարաուլը»։

Թաւրիզ.—Գերմանական հիւպատոսական գործակալ Շիւնէմանը իր ձեռքը ձգեց Թաւրիզի երկաթուղային շրջանում գտնվող քարածուխի հանքերը, որ կապալով վերցրած ունի ռուսահպատակ բժիշկ Պերեպալօվը։ Շիւնէմանը աշխատեցնում է իր 100 բանւորին՝ զինված պահապանների հսկողութեան տակ։ Ռուսաց գեներալ-հիւպատոսարանը յայտնեց եռանդուն բողոք։

Թէհրան.—Շահի թագադրութեան մասնաժողովը աւարտեց իր գործունէութիւնը։ Վճռված է չը հրաւիրել թագադրութեան հանդէսին օտարազգի պետութիւնների առանձին ներկայացուցիչներին։ Թագադրութեան հանդէսը նշանակված է յուլիս ամսին, երբ պատանի շահը կը լինի 17 տարեկան։

Կահիրէ.—Երիտասարդ-թուրքերին կողմնակից մի հայի մօտ խուզարկութիւնը երևան հանեց, որ Կ. Պօլսի նախկին ոստիկանապետ Ազմի-բէյը Աղէքսանդրիայում վերջերս գտնված ժամանակ յանձնարարել էր յիշեալ հային հետևել եգիպտական օսմանեան բարձրաստիճան անձանց։ Հայը կազմակերպել էր դաւադրութիւն։

Տօկիօ.—Սիմէնս և Շուկկէրտ ֆիրմայի ծառայողներից մէկը՝ Րիխտէրը Րէյտէրի գործակալութեան թղթակից Պուլլէյին վաճառեց նաւատորմի պաշտօնեաներից մի քանիսին վարկաբեկող վաւերագրեր։ Պուլլէյը այդ վաւերագրերի համար ստացաւ 50,000 Սիմէնս ֆիրմայից, որից յետոյ նրանք այրվեցին։ Րիխտէրը, չը ստանալով իր բաժինը, մեկնեց Գերմանիա և Սիմէնս ֆիրմային առաջարկեց գնել վաւերագրերի լուսանկարները։ Ֆիրման Րիխտէրին ենթարկեց դատի, ուր պարզվեց, որ նաւօմական ծովային մինիստրութեան պաշտօնեաները ստանալիս են եղել վարձատրութիւններ պատուէրներից։ Այդ հիման վրա հարցապնդում եղաւ պարլամենտում և սկսված է քննութիւն։ Պուլլէյը կալանաւորված է։

Բագու.—Գործադուլ արին քաղաքային ջրկիրները։ Մի դոյլ ջուրը ծախվում է 10 կօպէկով։

Նախկին հաշտարար դատաւոր Բէլեաևը, որ մեղադրվում էր 300,000 ր. վատնելու մէջ, դատապարտվեց վեց տարով բանտի. քաղաքացիական պահանջը՝ 163,000 ր. բաւարարված է։

Մոսկվա.—Արդարադատութեան մինիստրի ներկայութեամբ բացվեց դատական-քրէական էկսպերտիզայի կաբինէտը։

Հոկտ. 17-ի միութիւնը ժողով կայացրեց զէմստոյի 50-ամեակի առիթով։

Բերլին.—Կայսրն ընդունեց Էլզաս-Լօթարինգիայի կառավարութեան հրաժարականը։ Փոխարքայ կոմս Վեդելը մնում է կայսրի խնդիրքով որոշ ժամանակ իր պաշտօնի մէջ, որպէսզի պատրաստէ նոր օգնականներին։ Էլզաս-Լօթարինգիայի նոր ստատս-սեկրէտար Ցօրնի փոխարէն նշանակված է կոմս Րեդեռնը։

Դորտմունդ.—Քարածխային հանքում, ուր գտնվում էին 80 բանւոր, տեղի ունեցաւ պայթում։ Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ սպանվել են 19, ծանր վիրաւորվել են 3, անհետ կորել են 3 հոգի։

Նիւ-Եօրկ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ «Մօնրօսայի» խորտակման ժամանակ սպանվել են 23 ճանապարհորդ և 24 նաւաստի։

Վիէննա.—Վենիզէլոսն ընդունվեց կայսրից ունկնդրութեան և հրաւիրվեց ճաշի Շէնբրունում. ժամը 10-ին երեկոյեան մեկնեց Պետերբուրգ։

Վենիզէլոսին կայսրը շնորհել է Լէօպոլդի շքանշանի մեծ խաչը։ Շքանշաններ են շնորհված նաև Վենիզէլոսին ուղեկցող անձանց։

Պետերբուրգ.— Արտասահման մեկնեց ֆրանսիական դեսպան Դէլկասէն։

Հռոմ.—Վախճանվեց կարդինալ Կազիմիր Դժէնարին։

Պետերբուրգ.—Զմիւռնիան ճանաչվում է խոլերայից բարեյաջող։

Օդեսսա.—Դուման յատկացրեց 1000 ր. յօգուտ աւստրիական սովեալ ռուսների։

Քիշինև.—Նահանգական ազնուականութեան պարագլուխ ընտրվեց Ա. Կրուպենսկին։

Լոնդօն.— Դէրֆօրդ կոմսութեան մէջ գիւղացիական ուսուցիչները դասադուլ արին պահանջելով աւելացնել ռոճիկները։ Երկուշաբթի օրը 100 դպրոց Դէրֆօրդշիրում փակ կը լինեն։

Հռոմ.— Թագաւորական հրովարտակով թոյլատրված է 67 միլիոնի արտակարգ գումարյատկացում Լիվիան նուաճելու ծախքերի համար։

Րիօ-դէ-Ժանէյրօ.—Բախիա նահանգում ջրհեղեղը ստանում է ընդարձակ չափեր։ Շատ քաղաքներ և գիւղեր կործանված են. վնասները խոշոր են։

Փալմութ.—Գերմանական շոգենաւ «Գէբէն» խորտակվեց Ներգէղի մօտ։ Խեղդվեցին 19 մարդ, 5 հոգու ազատեցին նաւակները։

Նիցցա.— Անհամար ամբոխը ներկայ գտնվեց Դէրուլէտի հոգեհանգստին։ Պատարագը մատուցեց եպիսկոպոսը։ Երեկայեան մարմինը ուղարկվում է Պարիզ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

18 և 19 յունվարի

Սօֆիա.—Բուլղարական Հ. Գործ. կտրուկ կերպով հերքում է արտասահմանեան լրագիրների այն տեղեկութիւնը, թէ իբր Եամբօլայում, Վրացում և Սլիւենօվում բռնկվել է ագրարային յեղափոխութիւն, և թէ իբր շարժման գլուխ են կանգնել քահանաները ընդդէմ Ֆերդինանդի։

Վիէննա.—Վալօնայում զինուորական դատարանը 1913 թ. դեկտ. 29-ի ապստամբութեան դրդող Բէքիր-աղային դատապարտել է մահվան պատժի, 24 հոգու 3—15 տարի ժամանակով բանտի, մէկին 4 ամսով։

Աթէնք.—Պիրէյի առևտրական պալատը, իմանալով որ բուլղար-մակեդօնական կոմիտէները պատրաստվում են՝ Վառնա և Բուրգաս մտնող յունական նաւերը ուժանակով ջրասոյզ անելու, գումարեց յոյն նաւատէրերի ժողով, որ որոշեց այլևս յոյն նաւերին թոյլ չը տալ մտնել Վառնա և Բուրգաս և ձեռք առնել հարկաւոր միջոցներ նաւերի ապահովութեան համար այլ նաւահանգիստներում։

Սօֆիա.— Արմատականների ժողովում կուսակցութեան լիդէրը ապացուցեց, թէ անհրաժեշտ է մերձենալ երբեակ համաձայնութեան։

Լրագիրները յայտնում են, որ Սերբիայում սկսվել է զօրահաւաք։ Կառավարական շրջաններում հանգիստ են վերաբերում, ընդունելով որ այդ միջոցը ոչ մի կապ չունի Բուլղարիայի հետ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Թիւրքաց կառավարութիւնը վերջնականապէս վճռեց բաժանել Ասիական Թիւրքիան վեց նահանգների։

Առաջին նահանգը բաղկանալու է Տրապիզոնի, Էրզրումի, Վանի, Բիթլիսի վիլայէթներից. կենտրոն հանդիսանալու է Տրապիզոնը։

Երկրորդ նահանգի մէջ մտնելու են Խարբերդ, Դիարբէքիր, Սըվազ. կենտրոն լինելու է Խարբերդը։

Երրորդ նահանգը՝ Անգօրա, Կաստամունի, Բրուսա և Իզմիդի սանջակը։

Չորրորդը՝ Զմիւռնիա, Կօնիա, Ադանա։

Հինգերորդը՝ Բէյրութ, Դամասկոս, Հալէպ, Երուսաղէմի սանջակ. կենտրոն լինելու է Բէյրութը։

Վեցերորդը՝ Պաղեստին, այսինքն Բաղդադ, Մօսուլ, Բասսորա. կենտրօն լինելու է Բաղդադը։

Առաջին, երկրորդ և հինգերորդ նահանգների գլուխ լինելու են այլազգի գեներալ-տեսուչներ։ Իւրաքանչիւր վարչական շրջանի համապատասխանելու է ժանդարմական տեսչական շրջանագծեր, ըստ որում առաջին շրջանում ժանդարմական տեսուչ լինել է անգլիացի Խաուկերփաշան, իսկ երկրորդում՝ ֆրանսիացի օֆիցէր փոխ-գնդապետ Անշէրի-բէյը։ Ժանդարմների թիւը առաջին երկու նահանգներում 9450-ից այս օրերս դարձնելու են 13,530, ի թիւս որոց 3500 հեծեալներ։

Բոլոր այդ միջոցները կը գործադրվեն ամենամօտիկ ապագայում։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՑ

—

Վան, 19 դեկտ.

Վալի Թահսին բէյի Աղբակում արած մեծադղորդ յայտարարութեան հակառակ, հայոց հողային հարցի լուծումը դեռ ոչ մի քայլ չէ առաջացել։ Ինչպէս յայտնել եմ, կառավարութիւնը հարցի լուծման համար Բաշկալէում կազմել էր մի յանձնաժողով, որի նախագահը հայատեաց մի յոյն է՝ Քոզման էֆէնդի անունով, իսկ քիւրդ անդամներն են շէյխ Հասանի որդի Մաջհարը և փաստաբան Աբդիւլ Բաքի, որոնք երկուսն էլ ահագին բռնագրաւումներ արած ու հայերի հետ հողային կարևոր խնդիրներ ունեն. առաջինը մանաւանդ փեսան է շէյխ Համիդ փաշայի, որի ձեռքով կատարվել է հայերի հողազրկումների մեծագոյն մասը։

Այդ յանձնաժողովը չէ նայում այն խնդիրներին, որոնք 1896 թւից առաջ են. չէ նայում նրանց, որոնք իբր թէ օրինական են, այսինքն գրաւողներն օրինական ձևակերպութիւններ կատարելով՝ դատարանական վճռագրեր էր ստացել ու օրէնքով տէր են եղել հողերին։ Սրանից զատ՝ յանձնաժողովը պահանջում է, որ պարտքի փոխարէն անկանոն կերպով գրաւված հողերի տէրերը վճարեն անմիջապէս իրանց պարտք եղած գումարները. չը նայելով որ այդ պարտքերը ծանր վաշխերով ստացված լինելուց զատ, հայերը արդէն նրանց մի քանի պատիկը վճարել են՝ հողերի շահագործումը տարիներից ի վեր քիւրդերի ձեռքը մնացած լինելով. իսկ ի լրումն ամենի՝ պահանջում է նաև, որպէսզի հայերը վճարեն տարիներից ի վեր գրաւված հողերի հողային տուրքը, որը գրաւողները չեն վճարել, հակառակ նրան՝ որ տարիներով շահագործել են նրանք այն հողերը։ Սա արդէն ամեն օ( )ւաց ու արդարութեան հակառակ է ու ցոյց է տալիս, որ կառավարութիւնը ոչ մի բարեյօժարութիւն չունի հայոց հողային հարցը անկեղծ կերպով լուծելու, իսկ յանձնաժողովը կազմվել է միմիայն աչքերի մէջ թոզ փչելու, և հարցը չը լուծված պարագայում՝ պատասխանատուութիւնը հայերի վրա բեռցնելու նպատակով։ Այս կերպով ահա մենք մի անգամ ևս յուսախաբ ենք լինում։

Մի ուրիշ ապացոյց, թէ կառավարութիւնը հայոց հողային խնդիրը լուծելու կողմնակից չէ ամենևին, հետևեալն է։ Ցայտնի է, որ ամեն մէկ կալուածի ու հողի փոխարէն՝ կառավարութեան կողմից տրըվում են նրանց սեփականութիւնը, սահմանները, տեղն ու արժէքը հաստատող կալուածագրերներ (քօչան)։ Արդ՝ այս քօչանները մեծագոյն մասամբ դէպքերի ժամանակ վառվել կամ փչացել են, որոնց փոխարէն ամեն մի պարկեշտ կառավարութիւն պարտաւոր պիտի համարէր իրան նոր քօչաններ տալ ձրիաբար։ Համիդի կառավարութեան ժամանակ այդպիսի հրաման եղել է թէև, բայց այնչափ գաղտնի է պահվել, որ շատ քիչերը կարողացել են օգտվել նրանից, իսկ առհասարակ երբ մէկը ուզում է նոր քօչան ստանալ, այնչափ ձևակերպութիւնների ու ծախքի պիտի մատնէ իրան, որ շատերը անկարող են անել, ու սրանից էլ առաջացել է խանգարումների ու հողազրկումների մի մեծ մասը։

Մի ուրիշ փորձանք էլ զինուորագրութեան խնդրով մեր գլխին բերինք. սահմանադրութեան անունից հմայված՝ պահանջեցինք, որ մենք էլ ուզում ենք զինուոր տալ, ու չարաչար կերպով սխալված լինելը զգում ենք արդէն. Թիւրքական զօրանոցային կեանքի ու պայմանների հետ հայերս չենք կարող հաշտվել։ Թողնենք այն տգեղ վարմունքները, որոնց ենթարկվում են քրիստոնեայ զինուորները, թողնենք այն՝ որ քրիստոնեայ զինուորը առանց քրիստոնեայ օֆիցէրի մի տեսակ հեգնութիւն է ու նախատինք Թիւրքիայի քրիստոնեաների համար. սրանցից զատ ասում ենք, թիւրք զինուորի ու առհասարակ թիւրք զօրանոցային կեանքը մի դժոխք է արդէն։ Օրինակի համար՝ ահա մի ամսից աւելի է, ինչ զօրանոցի մէջ ճարակել է թիֆօ հիւանդութիւնը։ Զինուորական հիւանդանոցը լցված է հիւանդ զօրքերով, որոնցից 5—10-ը ամեն օր մեռնում են, որոնց կարգին հայերից էլ 30-ից աւելի մեռան։ Այս ու նման պատճառներից դրդըված ահա, հայ երիտասարդները խոյս են տալիս զինուորութիւնից, ստուարացնելով գաղթականների շարանը, որոնք առ յաւէտ կորչում են հայրենիքի համար, որովհետև փախստական զինուորը վերադառնալիս՝ պարտաւորվում է ծառայել կրկնակի. ուստի խուսափողը այլևս չէ վերադառնում, մանաւանդ եթէ կարողանայ պանդխտութեան մէջ իրան մի դիրք շինել. իսկ երկրում մնացողներն աշխատում են ուսուցիչ կամ դպիր լինելով և կամ որբ աղջիկների հետ ամուսնանալով՝ զերծ լինել զինուորութիւնից, որովհետև, ինչպէս յայտնի է, ուսուցիչ ու դպիր եղողները, նոյնպէս անպաշտպան կանանց ու երեխաների նեցուկ եղողները զերծ են մնում զինուորութիւնից. այս պատճառով թէ այդ երկու պաշտօններն և թէ որբ աղջիկներն իրար ձեռքից են խլվում։

Մարակ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏ. ԵՒ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

—

Կիրակի, յունվարի 19-ին, կայացաւ Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկ. ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը, նախագահութեամբ Լ. Ղուլեանի։ Այս անգամ ժողովին մասնակցում էին աւելի քիչ թւով անձինք, քան նախորդ ժողովին, երևի այն պատճառով՝ որ վարչութիւնը պլացել էր յայտարարութիւններ տպել լրագիրներում կամ ծանուցագրերն ուղարկել գէթ 3 օր առաջ, ինչպէս տրամադրում է կանոնադրութիւնը։ Այդ զանցառութեան վրա մատնացոյց արեց Հ. Առաքելեան և նախագահը մոցնել տուեց արձանագրութեան մէջ՝ ապագայում ի նկատի ունենալու։

Անցնելով օրակարգին, ժողովը երկար թէր և դէմ վիճաբանութիւններից յետոյ որոշեց այդ օրը զբաղվել միայն Ժամհարեան գիւղատնտ. դպրոցի խնդրով, լսել Աւ. Սահակեանի զեկուցումը անբերրիութեան մասին և կատարել միայն Քալանթարեան ֆօնդի յանձնաժողովի 5 անդամների ընտրութիւնը։

Գալով օրակարգի միւս խնդիրներին—1) 1914 թ. նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը, 2) վարչութեան անդամների ընտրութիւնը—ժողովը որոշեց յետաձգել, մինչև որ վարչութիւնը պատրաստէ 1911, 12 և 13 թւականների հաշիւները, ենթարկէ վերստուգող յանձնաժողովի քննութեան, որպէսզի բստ այնմ և կարելի լինի կազմել նախահաշիւը և քննել ու կատարել նոր վարչութեան ընտրութիւն, ի նկատի ունենալով որ այժմեան վարչութեան պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը վաղուց լրացել է։

Ժամհարեան գիւղատնտ. դպրոցի մասին եղած զեկուցումից երևաց, որ այդ դպրոցի կանոնադրութիւնը արդէն հաստատված է կառավարութիւնից և հաստատված է ոչ այն ծրագիրը, որ կազմել է Ընկերութիւնը կամ ընտրված հոգաբարձութիւնը, իր ամբողջութեամբ, այլ շատ նշանաւոր կրճատումներով և փոփոխութիւններով, որոնք միանգամայն չէզոքացնում են դպրոցի հոգաբարձութեան ակտիվ գործունէութիւնը. բացի դրանից՝ դասաւանդութիւնը կատարվելու է ոչ մայրենի լեզուով, այլ ռուսերէն։ Եղան երկար ատարկութիւններ, որոնց մասնակցեցին Ս. Մալխասեան, Հ. Առաքելեան, Ստ. Աւետիքեան, Ա. Ղազարեան, Գ. Գօպօվեան, բժ. Մինասեան և այլք։ Ի վերջոյ ժողովը որոշեց յայտնել Ժամհարեան եղբայրներին, որ իրանց հիմնելի գիւղատնտեսական դպրոցը այն կանոնադրութեամբ, որ այժմ հաստատված է, չէ կարող որևէ օգուտ բերել հայ գիւղացիութեան, որի համար նա հիմնվում է, ուստի մինչև որ այդ կանոնադրութիւնը չը փոփոխվի, Գիւղատն. և Տնայնագործ. Ընկերութիւնը անկարող կը լինի տալ իր մասնակցութիւնը։ Որոշումը խմբագրելը յանձնվեց 4 հոգու (Հ. Առաքելեան, Ս. Մալխասեան, Ա. Ջամալեան և Ստ. Տէր-Աւետիքեան) վարչութեան հետ միասին։

Ապա ժողովը լսեց Աւ. Սահակեանի զեկուցումը հայ գիւղացիութեան դրութեան մասին ընդհանրապէս և մասնաւորապէս անբերրիութեան մասին, որով տառապում են ներկայումս Անդրկովկասի մի քանի նահանգները։ Այդ զեկուցումը, որ տևեց մի ժամից աւելի, հետաքրքրական էր և ժողովը լսեց լարված ուշադրութեամբ։ Զեկուցանողի առաջ բերած տեղեկութիւններից երևաց, որ հայ գիւղացին բնաւ չէ գտնըվում նիւթական նախանձելի դրութեան մէջ, ինչպէս ենթադրվում է, որ նա ունի շատ քիչ հող հերկելու, հազիւ ամեն մի շնչի կէս դեսեատին հող հասնի, որ բազմաթիւ տնտեսական և տեխնիքական պատճառներ արգելք են լինում հայ գիւղացուն ստանալ հողից այնքան բերք, որ կարելի լինի գոնէ առանց պարտքերի ապրել, և այլն։ Հայ գիւղացու գլխաւոր պատճառը՝ հողի սակաւութիւնն է և այն հանգամանքը, որ նրա ունեցած հողն ևս դաշտային չէ, այլ լեռնային, ուր միայն միակերպ կուլտուրա կարելի է ունենալ, ուր ջուր չը կայ, ուստի կախված է անձրևից, մինչ դաշտային հողերն ընդունակ են բազմազան կուլտուրաների և երաշտութեան դէպքում կարող են ոռոգվել գետերի, ջրանցքների, աղբիւրների ջրերով։

Սահակեանի զեկուցման և դրած թէզիսների մասին վիճաբանութիւնը թողնվեց յաջորդ ժողովին, ժամանակի ուշ լինելու պատճառով, և ժողովը ձեռնարկեց «Քալանթարեան» ֆօնդի յանձնաժողովի անդամների ընտրութեան։ Եղան առաջարկողներ—Ս. Ջամալեան, Ղազարեան և այլք—յետաձգել այդ ընտրութիւնն ևս, բայց ժողովը ձայների մեծամասնութեամբ որոշեց կատարել ընտրութիւնը և գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեց հետևեալ 5 անձանց—Ց. Փիրալեան, բժշկ. Բ. Աղասարեան, տ. Հ. Մարտիրոսեան, Ն. Աբէլեան և Ս. Խարազեան. Այս 5 անձինք, միանալով «Մշակի» խմբագրութեան կողմից ընտրված 5 անձանց հետ (Մ. Քալանթարեան, Հ. Առաքելեան, բժշկ. Ս. Շխեան, Ս. Մալխասեան և Աւ. Եղեկեան) պէտք է կազմեն միացեալ յանձնաժողով, որ հանգամանքութեան միջոցով գոնէ մի տուն ի սեփականութիւն «Մշակի» խմբագրութեան և Հայ Գիւղատն. և Տնայնագործ. Ընկերութեան, կոչելով այդ տունը յանուն Քալանթարի։

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՈՒՄ

—

Շաբաթ երեկոյեան, յունվարի 18-ին, Հասարակական ակումբի հերթական երեկոյթին՝ իշխան Գ. Թումանեան կարդաց զեկուցումն զեմստվոյի մասին, զեմստվոյի 50-ամեակի առիթով։ Վաղուց զգացվում է մեր երկրի մէջ զեմստվօ մոցնելու անհրաժեշտութիւնը. ոչ միայն մամուլը, հասարակական կարծիքն է պահանջում այդ, այլ ինքն իշխանութիւնն ևս տրամադիր է մոցնել զեմստվային րէֆօրման մեր երկրում։ Փոխարքան նոյն իսկ պաշտօնական խորհրդակցութիւններ կազմակերպել տուեց իր պալատում և Թիֆլիսի դումայի մէջ, մշակելու համար զեմստվային րէֆօրմների կանոնադրութեան ծրագիրը, յարմարեցրած Կովկասի պահանջներին։ Եւ սակայն, չը նայելով այդ ամենին, գործը առաջ չէ գնում։ Զեկուցանողի կարծիքով, դրա պատճառն այն է, որ մինչև այսօր անկարելի եղաւ համաձայնութեան գալ մի որոշ, կոնկրէտ ծրագրի վերաբերմամբ։ Առաջարկվել են զանազան և տարբեր ծրագիրներ, իսկ դրանք ապացոյց են, որ ինքն ազգաբնակութիւնը չը գիտէ, թէ ինչ տեսակ զեմստվօ է հարկաւոր իրան։ Բացի դրանից՝ երևում է կռվում, որ երկրի մէջ, բաղկացած տարբեր տարրերից, գտնվող տարբեր աստիճանի կուլտուրայի վրա, չեն գտնվի բաւականաչափ զեմստվային գործիչներ։ Հետևաբար ամենից առաջ անհրաժեշտ է, որ երկրի ազգաբնակութեան ինտելիգենտ խաւերը համախմբվին և մշակեն մի որոշ, կոնկրէտ կանոնադրութեան ծրագիր։

Վերջերս կարծես նորից սկսել են արծարծել մեր երկրում զեմստվային հաստատութիւններ մոցնելու խնդիրը։ Եւ եթէ հասարակութիւնը պնդի ու կուսակցական վէճերը թողնելով՝ եռանդուն կերպով միջնորդի, որ մեզ ևս զեմստվային կազմակերպութիւն տան, կառավարութիւնը, վերջ ի վերջոյ, ստիպված կը լինի տեղի տալ, ու մեր դիմումները բաւարարութիւն կը ստանան։

Վերջացնելով իր զեկուցումը, իշխ. Գ. Թումանեան յայտնեց, որ դեռ առիթ կունենայ նոյն խնդրի մասին խօսելու ու կաշխատի ցոյց տալ զեմստվային հարցի լուծման գործնական ճանապարհները։

Զեկուցմանը ներկայ էին Թիֆլիսի ազնուականութեան պարագլուխ իշխ. Կ. Աբխազի, գիւղատնտեսներ, մամուլի ներկայացուցիչներ, ու բաւական թւով այլ ունկնդիրներ։

ԴԱՍԱԴՈՒԼԸ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆՈՒՄ

—

Էջմիածին, 17 յունվարի

Ճեմարանում ուսանողներն ու աշակերտութիւնը դասադուլ են յայտարարել ամսիս 12-ից։ Դասեր տեղի չեն ունենում։ Ուսանողութիւնն ու աշակերտութիւնը պահանջում են, որ Մագրատ եպիսկոպոսը հրաժարվի տեսչութիւնից և նրա փոխարէն նոյն պաշտօնում հաստատվի անպատճառ Սիրական Տիգրանեանը։ Վերջինիս համախոհները բաւական մեծ եռանդով գործում են գրգռելով աշակերտութեանը։ Վեհափառ Հայրապետը ճեմարանի ուսուցչական խմբին հրաւիրեց իր մօտ և խորհուրդ տուեց յորդորել սաներին յետ կենալու իրանց դիտաւորութիւնից, միաժամանակ խոստանալով որ կարևոր կարգադրութիւնները, հիմնված միմիայն արդարացի պահանջների վրա (եթէ կան), կը կատարվեն։ Հակառակ դէպքում, յայտնեց Վեհը, թող չը կարծեն, որ ինքը այս կամ այն ձևով կը զիջէ, այլ ստիպված կը լինի խիստ կարգադրութիւն անելու, որ կը լինի միանգամայն աղդառնալի։

Ուսուցչական խումբը անյաջողմամբ փորձել յորդորելու աշակերտութեան որևէ միջոցով, քանի որ իրանք պաշտօնապէս չեն քննել այդ խնդիրները։

Խօսվում է այն մասին, որ այս բոլոր խմորումները հետևանք են Սիրական Տիգրանեանի եռանդուն բարեկամների անդուլ ջանքերին և հոգեւորականների գաղտնի արարքների։

Եկել է այստեղ Խորէն եպիսկ. Մուրադբէկեանը. Նա լսարանցիներին այցելեց համոզելու դադարեցնել դասադուլը, յայտնելով, որ նրանց պահանջը կը կատարվի, կը գայ Սիրական Տիգրանեանը տեսչի օգնականի պաշտօնով։

Լսարանցիները չը համաձայնեցին։

Ինչ պէտք է լինի վերջը՝ յայտնի չէ։

Ս. Ց.

—

Էջմիածնից մեզ գրում են ամսիս 15-ից. «Այսօր ճեմարանի 3 լսարանցիք և Դ. Ե. Զ. դասարանի աշակերտները դասադուլ են յայտարարել տեսչի դէմ։ Ինչպէս իմացայ, նրանք ցանկանում են, որ տեսուչ կամ փոխ-տեսուչ լինի Ս. Տիգրանեանը։ Երէկ Կաթողիկոսը կանչել է վեհարան ուսուցչ. խմբին և յորդորել է, որ խօսեն դասադուլ անողների հետ, որ տարվայ վերջին սպասեն՝ մի կարգադրութիւն կանվի այդ առիթով։ Ուսուցիչները խնդրել են Վեհափառին, որ թոյլ տայ՝ իրանց միջից յանձնաժողով ընտրեն և քննեն նրանց պահանջը և Վեհին զեկուցանեն։ Կաթողիկոսը ասել է, թէ ինքը այդ մասին կը մտածէ և նրանց կը յայտնէ»։

ՖՐԱԿՑԻՈՆԱԿԱՆ ԱԽՏԸ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ ՇԱՐՔԵՐՈՒՄ

(Դուսակցական շահերը գոհաբերված ֆրակցիօնական սեկտանտիզմին)

I

Նախազգում եմ, որ յօդուածս իր նոյն իսկ սոսկ վերնագրով հաճելի չը պիտի լինի հայ դեմօկրատներից ոմանց մոքին ու ճաշակին։ Զի որ այդ տակաւին երիտասարդ սերնդի մէջ բաւական մեծ է թիւը այնպիսիների, որոնք դեռ սկզբից մարքսիստական թոթովանքները իւրացրել ու բարբառել են ֆրակցիօնական օրօրոցներում։ Նրանք ռուսական մարքսիստ կամ ընկերա-ռամկավար այլ կերպ չեն պատկերացրել ու չեն պատկերացնում, բայց եթէ մի յաւելեալ տերմինի, մի «անհրաժեշտ» կորելատի ուղեկցութեամբ. «մեծամասնական»ն է արդեօք տուեալ անհատը, թէ «փոքրամասնական», թէ «լիկվիդատոր», թէ «примиренецъ», թէ «впередецъ», թէ «պլեխանովեան» կամ «լենինեան» և այլն և այլն, շարունակեցէք որքան կուզէք, մինչև Պետական Դումայի պառակտված ֆրակցիայի «семеро» և «шестеро» թւերը։ Անվերջ են պայմանական տերմիններով «մկրտված» հոսանքները և գրուպպաները, դեռ միայն տասը տարուց ի վեր, սկսած 1903 թւականից, երբ կուսակցական համագումարում երկու խոշոր հոսանքների («մեծամասնական» և «փոքրամասնական») առաջացումով պառակտվում է կուսակցութիւնը։

Մենք չենք, անշուշտ, որ մակերեսային ինտելիգենտ հասարակահայեցողութեամբ շինծու և արուեստական յայտարարենք, և սոսկ անհատների լաւ կամ վատ (նայած արդիւնքի որակին) կամեցողութեան արգասիք հռչակենք այս կամ այն հասարակական փաստը, ինչական հոսանքը, թէկուզ հէնց կուսակցական ներգաշնակ, ուժեղ ամբողջութիւնների մաս-մաս պառակտումները, մանր խմբակներով անզօր կղզիացումները։ Շատ լաւ գիտենք, որ մեր երկրի քաղաքական թունաւորված մթնոլորտի, աննօրմալ պայմանների—այսինքն իրական յարաբերութիւնների աննպաստ դասաւորութեան—«հիւանդ», նոյնքան և անցողակի երևոյթներ են այդ բոլորը։

Սակայն մենք չենք կարող իբրև ընթացքի կոյր տարերայնութեամբ արդարացնել ամեն բան և ներել նոյն իսկ այնպիսի թերութիւններ, որոնցից խուսափել կարելի էր, եթէ ղեկավար ոյժերի գիտակից, փորձառու, շրջահայեաց իդէօլօգիան կուսակցական ամբողջականութեան շահերն ու աշխատութիւնները գերադասէր ֆրակցիօնական սեկտանտիզմին։ Ինտելիգենտ ոյժերը՝ բաժանված զանազան ֆրակցիաների և մանր գրուպպաների, զանգուածային կուսակցութեան շահերին նայում էին ինտելիգենտական ֆրակցիօնականութեան նեղ պրիզմայով։ Ուստի աւելի շատ ժամանակ և էներգիա վատնվում էին ֆրակցիօնական հակառակորդների (օրինակ մեծամասնականները փոքրամասնականների դէմ և այլն) դէմ մղված կռւում, քան կուսակցական հակառակորդների—բուրժուական դեմօկրատիայի թշնամիների—դէմ յայտարարված դասակարգային պայքարի մէջ։

Ինտելիգենտական վէճերն ու տարաձայնութիւնները՝ շատ անգամ մինչ անհաշտելիութեան աստիճան թշնամացած իրարու դէմ՝ ծաւալվում ու փաթթվում էին մասսաների շլինքին։ Մէջտեղ տուժում էր և շարունակում է այժմ էլ տուժել, անտարակոյս, ինքը կրաւորական զանգուածը։ Փոխանակ գիտակցում հոգս դարձնելու կազմակերպված շարքերը խտացնելը, աւելի շատ մտածում էին մէկը միւսից (մի ֆրակցիան միւս ֆրակցիայից) մասսաներ խլել։

Այդպէս ընթացաւ կուսակցութեան կեանքը համարեա իր ծննդեան օրից մինչև այժմ, մինչև մեծամասնական և լիքվիդատորական, meinetwegen, նաև կուլտուր-աւտոնոմիստական կռիւը հրապարակում ու մամուլի մէջ, և «եօթնեակի» ու «վեցեակի» կատաղի պայքարը իրար դէմ Պետական Դումայի պատերի արանքում։ Անգամ ապաստգրական շարժումը՝ իր յայտարարած վսեմ լոզունգներով եւ միաբան ու միակուռ գործելու կաթեգօրիկ անհրաժեշտութեամբ՝ անկարող եղաւ խորտակել աւերումներ փառք ֆրակցիօնիզմի դրօշակը և բարձր ծածանեցնել կուսակցականութեան միահամուռ գաղափարի դրօշը։

Եւ ո՞վ օգտվեց ու ո՞վ է օգտվում շարունակ ընկերա-ռամկավարական շարքերի մէջ խրօնիքական ցաւ դարձած ներքին անվերջ գժտութիւններից։ Այդ մասին լռենք բոլորս, որովհետև շատ լաւ գիտենք ու խոբապէս գիտակցում ենք իրականութեան այդ տխուր էջերի պատմութիւնը, քան հարկ կայ երկար ու բարակ բացատրութեան։

Նայեցէք ձեր հանդէպ։ Նորից վերաբուժված հսկայ լեառը՝ իր բարձր ծայրերում սեպացած հզօրագոյն հեղինակութիւններով, հեգնական ժպիտով նայում է ստորև և յաղթական քրքիջով հռճվում. կռւեցէք, կրծոտեցէք ու ծուատեցէք իրար «молодцы»! դուք միայն ջուր էք մաղում իմ ջրաղացի վրա։

Իսկ մի այլ տեղ, հասարակական սանդուղքի վերին բևեռում, երեք տակ ճարպ կապած խոշոր տուզերի երկշոտ բանակը՝ յենելով իր տիրապետութեան նեցուկները լեառի պողպատեայ լանջին, այլ ևս անվրդով ու ինքնագոհունակ շփում է ձեռքերը, ոլորում բեխերը և բորսային սպեկուլանտ մեքենայութիւնների շախմատը խաղում..

Sapienti sat...

Ի՞նչն է միացնում և ինչը բաժանում ռուսական դեմօկրատիայի պառակտված թևերին, ծուատված մասնիկներին։ Արդեօք ունի ամեն մի հոսանքը իր raison d'être, իր գոյութեան արդարացման փաստական հիմքը։ Արդեօք անհնարին է նրանց միաձուլումը մի ընդհանուր դրօշակի տակ։

Այս հարցերի վրա հանգամանօրէն ծանրանալ և լրիւ պատասխան տալ նրանց կարելի է և ակադեմիական-տեսական եղանակով և գործնական արգումենտներով։ Առաջինը կը պահանջէ քննադատական մի ամբողջ տրակտատ, որի համար չեն լրագրի էջերը։ Երկրորդի համար բաւական են մեզ ներկայ դէպքում փաստական տուեալներ գործնական կեանքից։

B. Intimus

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Ինչպէս յայտնի է, Նախալովկայում աւազակների հետ տեղի ունեցած հրացանաձգութեան գործի քննութիւնը կատարում է կարևոր գործերի քննիչ Րուսանովը։ Անկախ դրանից՝ Կովկասի փոխարքան յանձնարարել է առանձին յանձնարարութիւններ պաշտօնեայ Լ. Եանգուլեանին քննել այդ գործի մանրամասնութիւնները։ Եանգուլեանի կարգադրութեամբ՝ լուսանկարված են այն տունը, որի մէջ թագնվել էին տէրրօրիստ-աւազակները, և այն ամբողջ տեղը, ուր կատարվեց ողբերգութիւնը։

◆ Ցօգուտ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան կազմված երեկոյթ պարահանդէսը յունվ. 18-ին Թիֆլիսի ժողովարանում ունեցաւ մեծ աջողութիւն։ Կազմակերպողները ոչ մի ջանք չէին խնայել իսկական բաւականութիւն տալու ներկայ եղողներին։ Մեծ դահլիճը զարդարված էր շատ շքեղ։ Առանձնապէս գոհունակ տպաւորութիւն ստացաւ հասարակութիւնը, որ ծայրէ ի ծայր լցրել էր ժողովարանի ամբողջ շինութիւնը։ Թիւրքահայ ուխտագնացութիւնից յետոյ, որին մասնակցողները թիւրքահայ ազգային տարազներով էին, հանդէս եկան Մուշի, Վանի, լազերի, Ախալցխայի, գօկերի, Թիֆլիսի, Շամախու և այլ հայկական տարազներով երգողներ, նուագողներ և պարողներ երկսեռ սեռի անձնաւորութիւններից։ Վերջում տեղի ունեցան եւրօպական և ասիական պարեր։ Երեկոյթը իրանց ներկայութեամբ պատւեցին կոմսուհի Ելիզավետա Անդրէևնա Վօրօնցօվա-Դաշկովան իր դըստեր հետ, Թիֆլիսի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոս, փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեներալ Միշլաևսկի իր ամուսնու հետ, փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական հոֆմէյստէր Պետէրսօնն իր կնոջ հետ, ազնուականների պարագլուխ իշխան Աբխազի, գեներալ Ֆիդարօվ, գեներալ Կալբէկ, ոստիկանապետ գեներալ Զասիպկին և այլն, և այլն։ Ընդհանուր առմամբ հասարակութիւնը գոհ մնաց հայկական երեկոյթից և ցրվեց ուշ գիշերին։ Ընդհանուր հասոյթը հասնում է մի քանի հազար րուբլու։

◆ Այսօր Արքունական թատրօնում տեղի կունենայ օպէրային խմբի երգիչ Լազարէվի բենեֆիսը, որի առիթով ներկայացվելու է «Հուգենօտներ», օպէրան որի մէջ բենեֆիցիանտը կատարելու է Րաուլի դերամասը։

◆ Յունվարի 22-ին կապիտան Դրացենկօն կը կարդայ զեկուցում փոխարքայի պալատում «Մանաւոր զօրաբաների ինքնագործունէութիւնը իբրև յաղթութիւնների և պարտութիւնների պատճառներից մինը» թեմայով։

◆ Ներկայումս Նոր-Նախիջևանումն է գտնվում Պետական Դումայի անդամ Մ. Աճէմեանը, որ ամսիս 10-ին Րօստօվում կարդացել է «Հասարակութիւնը և 4-րդ Պետական Դուման» դասախօսութիւնը։ Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն է եղել. դասախօսը մեծ աջողութիւն է ունեցել. մուտքը ամբողջապէս յատկացված է տեղական ժողովրդական համալսարանի օգտին։

◆ Ե. Շահազիզի, Գ. Զալխուշեանի և Մ. Աճէմեանի մասնակցութեամբ Նոր-Նախիջևանի մէջ կը հիմնվի հայ պատմագիտական ընկերութիւն։ Նպատակն է ուսումնասիրել տեղական հայ համայնքի պատմութիւնը, կենցաղավարութիւնը և այլն։ Կանոնադրութիւնը կը մշակէ Րօստօվի քաղաքային հընագիտական թանգարանի կառավարիչ՝ Մ. Կրասնեանսկին, որ շուտով կուղարկէ ի հաստատութիւն։ Քաղաքիս ինքնավարութիւնը ժողովների համար կը յատկացնէ առանձին տեղ։ Ընկերութիւնը կունենայ և թանգարան։ («Լոյս»)

◆ Թիֆլիսի քաղ. ծննդաբերական ապաստարանում ընդունելութիւնը ընդհատվում է յունվ. 24-ից նոր շինութեան տեղափոխվելու պատճառով։ Նոր շինութեան բացումը նշանակված է մարտի 1-ին։

◆ Քաղաքային նոր սպանդանոցի բացումը նշանակված է փետրվարի 30-ի մօտերը։ Սպանդանոցի տարեկան եկամուտը կազմում է 211,000 ր., ծախքը—95,000 ր.։

◆ Կովկասի փոխարքայի գլխաւոր պետ Նիկօլսկին տեղեկացրել է Պետական Դումայի անդամ Գէյգօվանին, որ փոխարքան կարգադրել է ուր հարկն է, որպէսզի Քութայիսի նահանգի սովեալ գիւղացիներից տուրքերի գանձումը առժամանակ չը լինի։

◆ Կովկասի փոխարքան բոլորովին կազ-

ղուրվել է վերջերս ստացած անգլիա հիւանդութիւնից։

◆ «Г. К.»-ի ասելով, նախագծված է Սարիղամիշը վերակոչ Միխայլօգրադ։

◆ Ստացանք Բագուից պ. Գ. Պ.-ից յօգուտ «Մշակի» № 8-ում յայտարարված կարօտ ընտանիքի (Նեկրասովսկայա փող. № 16) 10 րուբլի։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Յունվ. 18-ին բժ. Դաւիդ Կիրշենբլատ յայտնեց ոստիկանութեան, որ նրա բացակայութեան ժամանակ մտել է իր բնակարանը մի անյայտ մարդ և հարցրել սպասուհուն թէ տա՞նն է, արդեօք, բժիշկը կամ նրա կինը, և, ստանալով բացասական պատասխան, խնդրել է սպասուհի Մարիա Կլինկէյից թոյլ տալ խօսել հեռախօսով, որի համար մտել է բժշկի առանձնասենեակը և մնալով այնտեղ 10 րօպէ՝ դուրս է եկել։ Գալով ժամը 5-ին տուն, բժիշկը բացել է իր գրասեղանը և երեւան է հանել 1300 րուբլու յափշտակութիւն։ Կասկածը յայտնված է այն անյայտ երիտասարդի վրա, որ խօսել էր հեռախօսով. գողութիւնը կատարված է կեղծ բանալիի օգնութեամբ։

◆ Յունվ. 13-ին, Ջերքեզովսկայա փող., № 93 տան դռնապան Իօսիֆ Կուլիբէգօվը յայտնեց ոստիկանութեան, որ յիշեալ տան բակում Թիֆլիսեցի Ալեքսանդր Գարսեվանովը անձնական հաշիւներից դրդված վէճի բռնվեց իր հետ, որ փոխվեց ծեծի, որի ժամանակ Գարսեւանովը շատ խիստ գանակոծեց իրան, մանաւանդ փորից. այն ժամանակ Կուլիբէգօվը ուղարկվեց Միքայէլեան հիւանդանոցը։ Ինչպէս յայտնել են հիւանդանոցից յունվ. 16-ին, Կուլիբէգօվը ստացած վէրքերից մահացել է։ Գարսեւանովը բռնված է և յանձնված է քննիչին։

◆ Յունվ. 18-ին, Ջերքեզովսկայա փող. «Կոմէտա» գործարանի դիմաց, այդ գործարանի ծառայողներ՝ Անտոն Բօլկվաձէի և Սօլօմօն Գօգօչաշվիլիի միջև դրամական վէճ ծագեց, որի ժամանակ Գօգօչաշվիլին դաշոյնով վիրաւորեց Բօլկվաձէին և փախաւ։ Վիրաւորին տարան հիւանդանոց, ուր և մնացել է բժշկվելու։ Գօգօչաշվիլին կալանաւորված է։

◆ Յունվ. 19-ին ցեր. ժամը 12-ին, Ալեքսանդր Քիշմիշեանին պատկանող դատարկ տեղում պարսկահպատակ Խաչատուր Պետրոսեանը՝ 11 տարեկան և ալեքսանդրօպօլցի Վարդան Վանրադեանը՝ 8 տարեկան, 6 տարեկան Յովհաննէս Սահրաթեանի հետ գտան ձեռքի փոքր ռումբ, որ խաղալիս պայթեց և իր կտորներով վիրաւորեց Սահրաթեանին ոտներից, իսկ Վանրադեանին՝ գլխից։ Բացի դրանից Սարգարեանին պատկանող երեք յարկանի տան պատուհանները ջարդված են։ Վիրաւոր երեխաներին տարել են Միքայէլեան հիւանդանոցը։

◆ Յունվ. 19-ին Լօտկինսկայա փողոցում գտնվել է երեք ամսական երեխայի դիակ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Աշխարհասուեն», Գ. Տէր-Ղեւոնդեանի, 1914 Թ. (?):

Ահա ձեզ գրական մի «գոհար», ես, որ գալիս է «հարստացնելու» հայ գրականութիւնը. դա Գ. Տէր-Ղեւոնդեանի «Աշխարհաշունչն» է։ Մենք դժուարանում ենք հասկանալ միմիայն «աշխարհաշունչ» բառի նշանակութիւնը, որովհետև բառը շատ է խորհրդաւոր գրքի անխորհուրդ բովանդակութեան համար։ Սակայն հեղինակը այդ բառը ըստ երեւոյթին բաւական չէ համարել և փակագծի մէջ ուրիշ աւելի «խորհրդաւոր» բառեր է դրել. «մատեան հաւաքածու նուէժապաշտ»։ Վա՜յ մեզ, մեղաւորներիս, որ ընդունակ չենք ըմբռնելու այդպիսի հասարակ բառերի նշանակութիւնը...

«Աշխարհաշունչի» մէջ հեղինակը գրքի հարիւրաւոր երեսների վրա երկար ու բարակ «նաղլ» է անում։ Պատմուածքների մէջ ոչ պատկերացում կայ, ոչ պատմելու ընդունակութիւն և ոչ էլ դէպքերի սրամիտ դասաւորութիւն։ Ծամածռող և անկանոն լեզուով գրված այս գրքի 288 երեսների մէջ գուցէ ամենաչջոգվածը «Խօնարհ էշը» պատմուածքի երկրորդ կէսը լինի, որը բաղկացած է 2 երեսից։ Պատմուածքներից մի քանիսների մէջ տեղ-տեղ նկատելի են աջողված փոքրիկ կտորներ, բայց նրանք կորչում են ընդհանուր ծամածռութեան և շատախօսութեան մէջ։

Արժէր տպագրել խակ մտքի, սահմանափակ երեւակայութեան և կատարեալ ապաշնորհութեան արդիւնք այս երկու գրքերը։

Մի՞թէ հայ գրագէտը չէ կարող ապրել առանց գրող կամ բանաստեղծ լինելու։ Պարոնայք գրագէտներ, մի փոքր համեստութիւն ունեցէք և յիշեցէք, որ ապաշնորհ «հեղինակութիւնները» յանձնարարելի են միմիայն գրախանութների խանութ մնալու։

Սուրխաթեան

ՆՈՐ ՍՏԱՑՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1) «Շիրակ» օրացոյց ծոցի 1914 Թ., պատկերազարդ, կազմեց Կ. Աֆրինեան, Ալեքսանդրօպօլ, 1913 Թ., էջ 320, գ. 20 կ.։ 2) «Տարեցոյց 1914 Թ.», Մ. Զմշկեանի, Թիֆլիս, 1913 Թ., էջ 86, գ. 30 կ.։ 3) Պատի «Շիրանն» օրացոյց 1914 Թ., Մակ. Զմշկեանի։ 4) «Գնացք ապառող աղջիկը» Էդմօնդօ դէ Ամիչիսի, Թարգմ. Ս. Ս., Վաղարշապատ, 1913 Թ., էջ 19, գ. 5 կ.։ 5) Quelques réflexions sur la guerre turco-balcanique» par le général Chérif-pacha, Paris, 1913 Թ., p. 73. 6) «Մահմեդական լուծը և նրա բռնութեան ներքոյ ծաղկող հայ վարդապետարանները», արտատպ. «Արարատից», 1913 Թ., էջ 19. 7) «Սերնդագործում և սեռային առողջապահութիւն», երիտասարդների համար, Վինֆիլդ Հօլի, Թարգմ. Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեանի, Կ. Պօլիս, 1913 Թ., էջ 126, գ. 5 ղրշ.։ 8) «Պէտք է հետևել», հրատ. բժ. Ա. Բուղուղեանի, փոխադրութիւնն Ս.-ի, Թիֆլիս, 1913 Թ., էջ, 100 գ. 20 կ.։ 9) «Օրիորդ Փրիկէտտա», հրատ. բժ. Ա. Բուղուղեանի, Թիֆլիս, 1913 Թ., էջ 88, գ. 20 կ.։ 10) «Դ. գումարում ամերիկահայ ազգ. երեսփ. ժողովի», Բօստօն, 1913 Թ., էջ 30.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ախալքալաք, 12 յունվարի

Դեկտ. 15-ից Ախալքալաքում սկսեց իր գաստրօլները երգիչ Ա. Կոստանեանի օպերային խումբը, որ կազմված է լաւ ույժերից և որ աջողութեամբ խաղաց այստեղ «Ծիլօվկա», «Արշօ», «Լակմէ» օպերաները և ուրիշ պիէսներ։ Յունվարի 7-ին դրված էր հրաժեշտի ներկայացումը՝ «Դուբրօվսկի», մասնակցութեամբ իրա՝ երգիչ Ա. Կոստանեանի՝ վերջինիս բեմական գործունէութեան 20-ամեակի առիթով։

Կոստանեանը աջողութեամբ տարաւ Դուբրօվսկի Վլադիմիրի դերը, իսկ միւսները պահպանեցին անսամբլը։

Առաջին գործողութիւնից յետոյ՝ բեմ կանչվեց Կոստանեանը և ընծայ ստացաւ մի խումբ հայ յարգողների կողմից մի գորգ և արծաթէ ոսկեզօծ բաժակ. նոյնպէս ընծաներ ստացվեցին ռուս յարգողներից ու դերասան ընկերներից։

Խումբը մեկնեց այստեղից ամսիս 8-ին Ղզլը-Արվադ, ուր տալու են մի ներկայացում, նոյնպէս Կրասնօվօդսկում։ Այնուհետև կը մեկնեն Բագու։

Սաքօ-Աղամ

Ղափանի հանքեր, 3 յունվարի

Դեկտ. 31-ին, Շրվենանց գիւղի երկդասեան ծխ. դպրոցում տեղի ունեցաւ տօնածառ և ներկայացում։ Ժամը 5-ից մինչև 8-ը յատկացված էր երեխաներին, ապա՝ տօնածառը վերջանալուց յետոյ՝ աշ.-աշակերտուհիներին բաժանվեց դպրոցի բարեբար Գ. Ի. Տէր-Մարգարեանի՝ Նոր-Տարվայ առիթով ուղարկած նուէրները։

Ժամը 8-ից յետոյ ներկայացվեց մեծերի համար «Շփոթված ծառան» փոխ. Վարդանեանի և Շիրվանզադէի «Շառլատանը»։ Խաղը ընդհանուր առմամբ անցաւ սահուն և թողեց լաւ տպաւորութիւն։ Ներկայ էր մօտիկ գիւղօրայքից մեծ բազմութիւն։

Արդէն չորրորդ տարին է, ինչ մեր գիւղացիութիւնը հնարաւորութիւն ունի գոնէ փոքր-ինչ գաղափար կազմել թատրոնի մասին։

Պէտք է ասած, որ 5 բաժանմունքից բաղկացած այդ դպրոցը իր մեծութեամբ ու մի շարք յարմարութիւններով՝ միակը կարելի է համարել մեր շրջանում։

Մտադրութիւն կայ այս սեզօնին մի քանի ներկայացումներ տալու այստեղ։

Ստ. Աստ.

Աբասթուման, 10 յունվարի

Ամսիս 8-ին տեղիս նորակազմ հայ սիրողները յօգուտ Կ. Հ. Բ. Ընկ. Աբասթումանի ճիւղի ներկայացրին Շահ-Պարոնեանի «Աշխէնը» դրամա 5 գործ.։ Սիրողները բարեխղճօրէն տարան գործը, չը նայելով որ բեմական յարաբերութիւնների բացակայութեան կողմից շատ էին ճնշվում։

Զուտ արդիւնքը հասնում է մօտաւորապէս 40 րուբլու։

Գեղեցիկ էր նաև Տ. Ք. Տօնականեանի կազմակերպած մանկական ցերեկոյթը, որի ժամանակ խաղացին «Նոր վարժուհի» և «Ես իշխան եմ»։

Որքան կարողացայ տեղեկանալ, Տ. Տօնականեանի ջանասիրութեան շնորհիւ է կազմակերպվել տեղական սիրողների խումբը։

Ներեկ

Կերչ, 10 յունվ.

Ամսիս 1-ին Կերչի հայոց ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը գործակատարների աջակցութեամբ կազմակերպել էր մի մանկական տօնածառ-երեկոյթ, որը սկսվեց ժամը 5-ին.

Ծրագիրը հետևեալն է. 1) ներկայացվեց «Բեպի» պիէսը 3 գործ., 2) երգեր և ոտանաւորներ, 3) հայկական պարեր բեմի վրա։

Ամբողջ ծրագիրը անցաւ աջող։ Ընդմիջումներին, տեղիս նուագախմբի մասնակցութեամբ, եղան ընդհանուր եւրօպական պարեր։ Երեկոյթը տևեց մինչև ժամը 10-ը, և երեխաները, ստանալով մրգեղէն և նուէր, ուրախ ու գոհ սրտով վերադարձան տուն։

Բ. Խաչիկեանց

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԱՒԹԱՇԽԱՐՀԻՑ

Սև-Քաղաքի Ժողովրդական Տան խումբը

Բագու, 10 յունվարի

Սև-քաղաքի Ժողովրդական Տան մասին ընդհանրապէս և այնտեղ մինչև այժմ գործող հայկական խմբերի մասին մանաւորապէս ես անցեալ և նախանցեալ տարիները մի քանի անգամներ առիթ եմ ունեցել գրելու «Մշակի» էջերում և այսօր կրկին վերադառնում եմ այդ հարցին։

Ինչպէս ես գրել էի մի քանի անգամներ, Ժողովրդական Տանը նրա 10 տարվայ գոյութեան ընթացքում գործել են մի շարք խմբեր, գլխաւորապէս սիրողների, որոնցից ամենաերկարակեացը եղել է հանգուցեալ դերասանուհի Փնարիկի կազմած և նրա անուան տակ գործող «Փնարիկ» խումբը, որի գործունէութեան մանրամասն նկարագիրը ես տուել եմ անցեալ տարի «Մշակի» էջերում։ Դժբաղդաբար, ամբողջ 7 տարվայ գործունէութիւն և այն էլ փայլուն գործունէութիւն ունեցող այդ խմբից, այսօր միայն աւերակներ են մնացել և յոյս էլ չը կայ վերականգնելու այդ աւերակների վրա խմբի անցեալ՝ եթէ ոչ փառաւոր, գոնէ համակրելի գործունէութիւնը։ Եւ դրանից յետոյ երկիւղ էր կրում, որ այս սեզօնին էլ Ժողովրդական Տունը պէտք է մնայ անհատ դերասանների և մանաւոր սիրողների ձեռքին, որոնք անցեալ տարի այդ գեղեցիկ հիմնարկութիւնը իրանց անվերջ շահատակութիւնների ասպարէզ էին դարձրել, երբ անսպասելի կերպով սեզօնի սկզբին յայտնվեց, որ այնտեղ ներկայացումներ տալու համար կազմվում է դրամատիկական ընկերակցութիւն, որ և շուտով սկսեց իր գործունէութիւնը։ Խմբի կազմի մէջ մտնում էին դերասանական և սիրողական մի շարք՝ եթէ ոչ հռչակաւոր, սակայն Սև-քաղաքի Ժողովրդական Տան համար բաւաբար ույժեր, ինչպէս տ. տ. Ախաչեան, Փնարիկ, Մամիկոնեան, Ալլահվերդեան, պ. պ. Արմէն, Աւետեան, Աւալեան, Գերակեան, Կոստանեան, Թորոսեան և ուրիշները։

Ժողովրդական Տան յարմարաւոր բեմը հնարաւորութիւն է տալիս այնտեղ ամեն-նաբարդ պիէսներ անգամ դնելու, իսկ դերասանական խմբի բացակայութիւնը որոշ ազդեցութիւն է անում ներկայացումների մուտքերի վրա, որոնք, ինչպէս լսում ենք, քանի գնում՝ աւելի ու աւելի առաջադիմում են։

Խումբը մինչև այժմ, ի միջի այլոց, դրել է հետևեալ պիէսները. «Նամուս» և «Աւերակների վրա» Շիրվանզադէի, «Մազպա» Լ. Մանուելեանի, «Դաւաճանութիւն» Սումբաթօվի, «Ասլան Բալասի» Սարգարեանի, «Սատանը պարվում է» Այվազեանի, «Երկրորդ երիտասարդութիւն» և այլն։

Ընդհանուր առմամբ ներկայացումները, համեմատած խմբի ույժերի հետ, գնում են բաւականին աջող, եթէ աչքի առաջ չունենանք մի քանի պակասութիւններ, որ՝ յոյս ունենք՝ ապագայում խումբը կաշխատէ ուղղել։

Այսպէս թէ այնպէս՝ խումբը մեծ և պատասխանատու գործ ունի կատարելու Ժողովրդական Տանը, հասարակ և բանւոր դասակարգի համար, և եթէ նրան աջողվի իր շարքերի մէջ մտցնել տեղական մի քանի աչքի ընկնող սիրողական ույժերին էլ՝ նա պատւով կարող է դուրս գալ այդ պատասխանատու գործի ծանրութեան տակից. հարկաւոր է միայն լուրջ աշխատել, առանց ուշադրութիւն դարձնելու այն խոչընդոտների վրա, որոնք ամեն մի հասարակական գործի մէջ մի շարք անձնաւորութիւնների կողմից յարուցվում են փոքր ի շատէ աչքի ընկնող գործիչների դէմ։

Իսկ Բագուի և մանաւանդ Սև-քաղաքի հասարակութեան վրա բարոյական պարտականութիւն է ընկնում նիւթական և բարոյական օժանդակութիւն հասցնել խմբին, օգնելով նրան այդ դժուարին և փշոտ ուղին անցնելու։ Ամենքին էլ յայտնի է, որ ժողովրդական ներկայացումները միշտ էլ վնասներ են տալիս. և բարձել այդ վնասները մի քանի մարդկանց վզին, որոնք գործը սիրելով առանց այն էլ ահագին զոհողութիւններ են կրում թէ նիւթապէս և թէ անձնապէս, անգթութիւն է։ Եւ եթէ Բագւում, միլիօնների այդ քաղաքում, հայ հարուստների և ունևոր ինտելիգենցիայի կենտրոնում չը կայ մի հիմնարկութիւն, որը նիւթական աջակցութիւն ցոյց տայ ժողովրդական թատրոնի գործին, գոնէ ինքը հասարակութիւնը պէտք է այնպիսի աջակցութիւն ցոյց տայ իրան համար ստեղծված և տարվող գործին և դրանով միջոց տայ հասցնել նրան այն բարձրութեանը, որին նա արժանի է։

Վաղարշակ Թումանեան

Ց. Գ.— Մի շարք մարդիկ բողոքում են այն բանի դէմ, որ խումբը մերթ ընդ մերթ պատմական պիէսներ է դնում «սբօրնի» անելու համար։ Որ այդ պիէսները իսկապէս դրվում են սբօր անելու համար, այդ ինքը խումբն էլ խոստովանում է, սակայն ստիպված է դնելու՝ նրանց տուած օգուտներով կեանքի պիէսների վնասները ծածկելու համար։

Վ. Թ.

ՄԱՄՈՒԼ

Մենք յայտնեցինք, որ մեր լրագրի խմբագրի կոչը՝ ուղղված հայ և վրացի ինտելիգենցիային, որ տպվեց «Մշակի» № 10-ի մէջ, արձագանք գտաւ տեղական ռուսական և վրացական թերթերի մէջ։ «Зак. Рѣчь» թերթը, որ ամենից շատ աշխատեց լարել յարաբերութիւնները հայ և վրացի ժողովուրդների միջև, նոյնպէս մի ամբողջ յօդուած է նուիրել Հ. Առաքելեանի այդ կոչին կիրակի օրվայ իր համարում (№ 15)։ Ահա ինչ է գրում նա.

Կասկած չը կայ, որ ամեն մի ինտելիգենտ վրացի չլափազանց ուշադրութեամբ կարդաց այն կոչը, որով պ. Հ. Առաքելեան դիմեց վրաց և հայ ինտելիգենցիային «Մշակ» հայ թերթի էջերում և որը թարգմանաբար արտատպվեց տեղական թերթերում։ Եւ «Մշակ» լրագիրը բաւականաչափ ազդեցիկ օրգան է հայերի մէջ և ինքն պ. Առաքելեանը բաւականաչափ որոշ ուղղութեամբ հրապարակախօս է, որպէս զի կարելի լինէր մեզ լռութեամբ տալ այդ կոչը և համապատասխան կերպով չը հակադրել նրան։

Ապա, առաջ բերելով կոչի բովանդակութիւնը, թերթը կցում է.

Այդ ամենը խօսքեր են, որ մեզանից ամեն մէկը հաճութեամբ կը կրկնէր, որովհետև ոչ ոքին անհաճելի չէ ասել գեղեցիկ ճառեր ազգերի բարեկամութեան և եղբայրութեան մասին, ընդհանուր հաւասարութեան և ընդհանուր ազատութեան մասին։ Այն խոր երկպառակութիւնը, որ գոյութիւն ունի հայերի և վրացիների միջև, այդպիսի ճառերից նուազվել չէ կարող, որովհետև այդ երկպառակութեան պատճառները թաղնված են ոչ թէ առանձին, իրար ձեռք մեկնող ինտելիգենտների այս և այն տեսակէտների մէջ, այլ երկու ժողովուրդների քաղաքական և տնտեսական կեանքի էութեան մէջ։

Այդ էութիւնը հասկանալի է ամեն մի ինտելիգենտ հայի և ամեն մի վրացու, որ կուրացած չէ ինտերնացիօնալի կարմիր լոյսով։ Այդ էութիւնը կայանում է հայ ժողովրդի դէպի հիւսիս ատրճանաբար պատմական շարժման մէջ... Առաջ, երբ հայերի կուլտուրական կեանքի կենտրոնը գտնվում էր վրաց ժողովրդի տարածման սահմաններից դուրս, վերջինս ոչ մի հիմք չունէր թշնամաբար վերաբերվել հայերին։ Առաքելեանի վկայութեամբ «Վրաստանի սահմաններում ապրող հայ ժողովուրդը չենթարկվեց այն հալածանքներին, որոնց նա ենթարկվեց Պարսկաստանում և Թիւրքիայում»։

Բայց այդ այն ժամանակ էր, երբ, կոչի նոյն կազմողի վկայութեամբ՝ «հայերը, ապրելով Վրաստանում, հանդիսանում էին օգտակար քաղաքացիներ, աջակցում էին երկրի բարգաւաճման, իբրև զօրավարներ, վաճառականներ և արհեստաւորներ, ծառայելով Վրաստանի շահերին»։

Այդ ժամանակը անցել է։ Վրաստանը ընկաւ Ռուսների հօղերի վրա, որոնք դասաւորվեցին հաւասար համար նրա մղած անընդհատ կռւի ժամանակ, անգուսպ հոսանքով թափվեց հայկական գաղթման կոհակը։ Հարիւր տարվայ ընթացքում, Շավրօվի վկայութեամբ, մօտ 1 միլիօն հայ գաղթեց Կովկասի զանազան մասերը։ Օգտվելով կառավարութեան պաշտպանութեամբ և արտասահմանեան հայերի մշտական աջակցութեամբ, Կովկասում ապրող հայերը արագաբար ամբացան և ստեղծեցին ազգային կողմից զօրաւոր ույժ։ Հետզհետէ այդտեղ, Կովկասում, և մեզ մօտ, վրաց նախկին թագաւորութեան սահմաններում, հայերն ստեղծեցին իրանց համար կուլտուրական կենտրոններ և սկսեցին առաջ տանել համաչափ ծրագրով աշխատութիւն, բայց արդէն ոչ «յօգուտ Վրաստանի», ինչպէս առաջ, այլ յօգուտ Հայաստանի և շատ յաճախ ի վնաս վրաց ժողովրդի։ Ամբողջ գաւառներ հետզհետէ վերածվեցին հայկականի, քաղաքներն անցան հայերի ձեռքը, վրացին իր տանը, Վրաստանում, աւելի դժուարութեամբ է գտնում մի կտոր հաց, քան Ղարաբաղից եկածը կամ Թիւրքիայից և կամ Պարսկաստանից գաղթած հայը։

Մեր պատասխանը յաջորդ անգամ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Կովկասի Հայ Ուսուցիչ-Վարժուհիների Միութեան կենտր. վարչութեան

Մեղրի, 7 յունվարի

Հոկտեմբերի 28-ից Մեղրիում մի շարք ընկեր-ուսուցիչների նախաձեռնութեամբ կազմվեց Ուսուցչական Միութեան ճիւղ և ընտրվեց վարչութիւն. վերջինս անմիջապէս ինչպէս ընտրողական թերթը, նոյնպէս և համախօսական վճիռը ուղարկել է կենտր. վարչութեանդ ի հաստատութիւն։ Երկար սպասումից յետոյ, նոյն նորընտիր վարչութիւնը բաց նամակով խնդրում է շուտափոյթ հաստատել նորակազմ ճիւղը, միաժամանակ յայտնելով որ Մնդեան տօները մօտենում են և մտադիր են մի շարք ժողովների մէջ արծարծել որոշ հարցեր։ Սակայն ցաւ ի սիրտ պէտք է ասել, որ մեծարգոյ կենտր. վարչութիւնդ (?) մինչև այսօր ինչ-ինչ պատճառներով ոչ միայն չը հաստատեց Մեղրիի նորակազմ ճիւղը, այլ նոյն իսկ, ինչպէս հաւաստի աղբիւրներից տեղեկանում ենք, նամակով անգամ չը յայտնեց, թէ հաստատում է կամ ոչ։

Չը գիտեմ՝ հաւատա՞մ իսկապէս այդ բանին թէ ոչ։ Միթէ վարչութիւնդ այնքան մեծամիտ է դառել, որ զլանում է անգամ իր գաւառի ընկերների նամակներին պատասխանել։ Ես որպէս հին անդամ Ուսուցչական Միութեան, այս բաց նամակովս խնդրում եմ յարգոյ վարչութիւնիցդ հրապարակով յայտնել, թէ որ բարոյական իրաւունքով դուք մինչև այսօր չէք պատասխանել Մեղրիի վարչութեան գրութիւններին։

Յովհ. Նիկողոսեան

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրմի, 10 յունվարի

Ցայտնում եմ իմ խորին շնորհակալութիւնս Ուրմիոյ հայ հասարակութեան, մասնաւորապէս՝ հոգաբարձութեան անդամներ Յովսէփ Շահգելդեանին, Գրիգոր Մանասէրեանին և Խաչով Աւագեանին և վաճառական ամբողջ դասին, որոնք սեփական ուսումնարանի չենք ունենալու համար չը խնայեցին ոչ մի ջանք և ստորագրել տուին առ այժմ 3700 թումանի (7000 ր.) չափ մի գումար։

Խորէն Վ. Լազարեան

Պետերբուրգ, 10 յունվարի

Թոյլ տուէք ձեր թերթի միջոցով յայտնելու մեր շնորհակալութիւնները յարգելի բժ. Յովհ. Գասպարեանին, 3 տարի անընդհատ մեզ ձրիաբար «Մշակ» ուղարկելուն համար։

Պետերբուրգի գիւղատնտ. կուրսերի հայ գրական-գիտական խմբակի վարչութիւն։

Մօզդոկ, 12 յունվարի

Մօզդոկի հայոց եկ.-ծխ. դպրոցի մանկավարժական խորհուրդը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը հետևեալ անձանց, որոնք դպրոցիս աշակերտութեան համար յունվարի 3-ին կազմած տօնածառին նուիրեցին՝ պ. Ց. Մելիքեան 25 ր., տ. Մ. Փանջուկեան 10 ր., պ. պ. Մ. Կամենիկեան 5 ր., Կ. Շլթեան, Փ. Նարալեան, Ս. Ցրբլեան, Գ. Ցարութիւնեան, տ. տ. Ե. Ուլուխանեան, Կ. Լիսիցեան 3-ական ր., տ. Ն. Նասիբբէկեան, պ. Բ. Մելքումեան 3-ական ր., պ. պ. Մ. Կարախանեան, Ա. Սալամազեան, բժ. Սարգսեան, Ա. Մելքումեան, տ. Վ. Նարալեան, պ. Ա. Խումարեան, Մ. Մեհտեան, Կ. Գուրգէնեան 1-ական ր., օր. օր. Ե. Կարախանեան, Ա. Զալեան, Ո. Աւանեան, պ. պ. Тебіевъ, Ս. Նազարեան, Մ. Խօջայեան, Ե. Կերվալեան, տ. Վ. Մելքումեան 50-ական կոպ.։ Ընդամենը 74 ր.։ Նոյնպէս և ուսուցիչ պ. Մ. Սալամազեանին, որի ղեկավարութեամբ տօնածառին նուագում էր տեղիս քաղ. դպրոցի բալալայկաների և դոմբրաչիների խումբը։

Նախագահ խորհրդի՝ Խորէն Ք. Շահինեան

Ի տ. քարտուղարի՝ Ե. Բաբիկեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Վիեննա, 23 յունվար

Եթէ Պրեաժնէի մահը ցաւագին տպաւորութիւն մը յառաջ բերաւ հայ հասարակութեան մէջ, տարակոյս չկայ թէ անտարբերութեամբ պէտք է կանգ առնել սակայն կիերականի մը գագաղին առջև, զոր, այս օրերս, Վիեննայի հողին աւանդեցին։

Մօնսէնիոր Եօժէն Պէօկլին...

Ալզասէն սերած և հռոմ գաղթած կաթոլիկ մը, Վատիկանի պաշտօնաթերթին հին աշխատակից, որ՝ երբեակ պինակցութեան դէմ մղուած պայքարի մը հետևանքով Իտալիայէն աքսորուելով Ֆրանսա ապաստանած էր, և վերջէն եկած իր կեանքին վերջնական կայան ընտրած էր գոգցես Դանուբեան մայրաքաղաքը։ Ֆրանսական թերթերուն կաշխատակցէր Վիեննայէն, բայց կը թուի թէ այս գաղումը շատ վտիտ ապրուստ մը կապահովէր իրեն, վասնզի թերթերը գրեցին, թէ թշուառութեան մէջ աւանդեց իր ասպարէզը։

Վիեննայի հայ գաղթականութիւնը, անցեալ մայիս 24-ի գիշերը հրաւիրուած էր ունկնդրելու փրոֆ. Մ. Կապրիի ճառը հայ ժողովրդի պատմական և կուլտուրական նշանակութեան մասին։ Երիտասարդ ատենախօսը իր հմայիչ խօսքերը վերջացուցած ըլլալով, թեր ու դէմ կարծիքներ կը փոխանակուէին հայկական հարցին շուրջ, երբ կանացի ձայն մը մեր ուշը գրաւեց։ Հաստափոր ու գօշ կրօնական մը՝ սրահին խորերէն՝ բաներ մը կը պոռչէր հայոց մասին. «Թող չը յուսահատին հայերը։ Թիւրքիա վաղ կամ անագան պիտի բաժնէկարգուի։ Հայերը պէտք է գիտնան, թէ ռուս վարչութեան կցուիլ փափագելով սխալ մը գործած կըլլան. Թիւրք կառավարութիւնը շատ աւելի տանելի է քան ռուսականը...»։

Ահա լսուած խօսքերը։ Ռուս քաղաքականութիւնը այպանող մարդը Եօժէն Պէօկլին էր, ինքնատիպ կերպարանքով, ինքնատիպ ձայնով, ինքնատիպ կենսագրութեամբ այն անձը, որ սառուցիկ օր մը հրաժեշտ առաւ կեանքէն, անձայն, անշշուկ։ Ոչ միայն մենք, այլ նոյնիսկ Վիեննայի հայ միաբանութիւնը անծանօթ էր Եօժէն Պէօկլինին։ Իր ետին հոյակապ ասպարէզ մը թողած այսպիսի անձնաւորութիւն մը՝ ոչ միայն կարժէր լուսաբանել հայկական հարցին նկատմամբ, այլ կարելի չափով պէտք էր նոյն իսկ իր աջակցութիւնը խնդրել ահաւորապէս գժբաղդ ցեղի մը համար։ Մխիթարեանները չըրին ատիկա։ Միւս կողմանէ, Պէօկլին ալ երկար չապրեցաւ։ Իցիւ թէ սակայն, յանուն հայ արիւնին, զոր՝ լուսաւորչական թէ պապական՝ հաւասարապէս կը կրենք մեր երակներուն մէջ, այսուհետև գիտնանք Պէօկլիններու նման հայութեան ցաւին անգիտակ անձնաւորութիւնները հաղորդակից ընել համահայկական տեսակէտներուն։

* *

Այն պահուն, ուր հայկական հարցը՝ ճարտար բժիշկներու խնամքին շնորհիւ կեանքին վերադարձող հիւանդի մը նման՝ իր ճակատագրական լուծումին կը մօտենայ, հիւանդ կը տառապի Վիեննայի հայկական կոմիտէի նախագահ Բարսեղ Կիւլպէնկեան։

Ի՞նչ եղաւ կոմիտէին ամբողջական գործունէութիւնը։ Աւստրիոյ քաղաքական կարծիքին՝ Հայաստանի հանդէպ տիրող անտարբերութիւնը դղրդեցնելու կոչումին նուիրուած այս կազմակերպութիւնը, որ՝ ինչպէս հեղինակաւոր անձնաւորութիւններ ինծ հաւաստեցին՝ խոշոր գումարներ ալ ստացած է հայ հարուստներէ, մեր ազգային շահերուն տեսակէտով որքան գնահատելի դերեր կատարեց։ Հրեայ՝ հետևաբար բնազդականօրէն ռուսատեաց հրապարակագիրներու գործերը վիեննական մամուլը ինչ կը խորհի Հայաստանի մասին։

Քանի մը օր առաջ կը տեսակցէի «Neue Freie Presse»-ի պատասխանատու խմբագրին՝ դոկտ. Անդրէաս Հէմպէրկէրի հետ։ Խօսակից կը սիրէր իր համակրութիւնը շռայլել հայ ազգին նկատմամբ։ Գոհունակութիւնը, զոր կը զգայի այդ վայրկենին՝ Ֆիխթէ և Քանդ փողոցներուն անկիւնը տիրաբար բարձրացող շէնքին երրորդ յարկը՝ մեր մութ խօսարանին մէջ, փոքր ինչ յետոյ կարծես կոնհեստանար՝ երբ կը մտա-

[illegible]

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 9 յունվարի

Ով մօտիկից ծանօթ է Պարսկաստանին, լաւ է իմանում, թէ ինչպիսի վէրքեր ունի երկիրը, որոնք արժանի են հիմնական դարմանումի։ Պարսկաստանը զրկուած է եղել մինչև օրս նաև բժիշկների կողմից. երկրի բոլոր անկիւններում լիքն են, վխտում են սափրիչ-բժիշկները, ինքնուս, ինքնակոչ դալլաքները և մեծ եռանդով այժ տալիս մահացութեան պրօցէսսին... Շատ ու շատ անգամ գիտակից մարմիններ և անձնաւորութիւններ խորհրդակցել են, մտածել են մի ճար ու ճարակ, սակայն խօսքից իրականութեան չէ հասել, և մեր մասգործ բժիշկները անպատիժ կատարել են իրանց շահատակութիւնները։

Այժմ մեզանում դէպքերն ու դերերը փոխվել են։ Ռուսաց միսսիայի ցուցումներովն ու թելադրութեամբն անտարակոյս Ատրպատականի գեներալ-նահանգապետ Շուջա-ուդ-Դովլէն այս օրերս հրատարակեց մի հրամանագիր, որով խիստ կերպով արգելվում է անուսում և անդիպլոմ մարդկանց բժշկութեամբ զբաղվել այսուհետև։ Հրամանագրում ասված է. «Հրաւիրում ենք քաղաքիս բոլոր պարսկահպատակ հայ և Թուրք բժիշկներին անյապաղ ներկայանալ նորընտիր առողջապահական (Սըհիյէ) վարչութեան տնօրէն դօկտոր Նասր-Օլ-Հուքէմային, արձանագրել տալով վկայականները, եթէ ունեն, և ստանալ իրանց դիպլօմները բժշկութեամբ պարապելու արտօնութեամբ։ Սոյն կարգադրութեան չենթարկվողները խիստ պատիժներ կը կրեն»։

Կառավարութեան այդ բանիմաց կարգադրութիւնը միանգամայն արժանի է խորին երախտագիտութեան, որի զօրութեամբ մի անգամ ընդմիշտ կը վտարվեն soi disant բժիշկներն ու ակնաբուժները, որոնք՝ կըպած հասարակութեան մարմնին՝ ծծում են նրա արիւնը, առաջնորդելով դէպի մահ, դէպի գերեզման։ Վճիռը անպայման պատուաբեր է և բարեբար, եթէ միայն նահանգական կառավարութիւնը հետևողական լինի և ամուր պահէ իր հրատարակած օրէնքը։

Դեռ աւելին կայ։ Նահանգական կառավարութիւնը, մեր կարծիքով, ունի և մի այլ կարևոր գործ անելու. դա այն է, որ բժըշկութիւնը բաժանէ դեղագործութիւնից։ Մեզանում սովորութիւն է մինչև այսօր, որ բժիշկն ինքն է պատրաստում և տալիս դեղը, փոխանակ որ վկայեալ դեղագործը պատրաստէր դեղը բժշկի դեղագրով։ Այդ սխալը տակաւին շարունակվում է, և ցանկալի կը լինէր, որ մօտ ապագայում տեսնէինք վկայեալ դեղագործներ դեղը պատրաստելիս, և բժիշկը դեղագիր ստորագրելուց այն կողմը չանցնէր։ Այս է օրինաւորութիւնը և գիտութեան գծած ճանապարհը։

Ատրպատականի ճանապարհները ապահովութիւն չունեն։ Արդաբիլից պօստով եկող մի հայ ճանապարհին կորչում է և մինչև այսօր չէ գտնվել, չը նայած նրա գլխարկը և կօշիկները գտնվել են։ Բանտարկված պօստաչին անշուշտ կը յայտնէ կորած անձի տեղը։

Հայկազուն

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

Հաջընի ցաւերէն

Հաջըն, 15 դեկտեմբեր

Արտագաղթի հոսանքը կասեցնելու համար ազգ. պաշտօնական մարմինք և համուր հայ լրագրութիւնը բանաձևեր կը դարբնէին, հետևանքները կը մատնանշէին և ազգ. տեսակէտով այդ յիմարական շարժման կործանաւար արդիւնքը մերկապարանոց ներկայացնելով հանրութեան՝ կը զգուշացնէին, ժողովուրդը ինքնապաշտպանութեան յորդորելով։

Բացառիկ նպաստներ յատկացուեցան այդ նպատակաւ՝ Բարեգործականի և ուրիշ ազգաշէն ընկերութեանց կողմէ, նոյն իսկ որոշուեցաւ շրջուն քարոզիչներ ղրկել Հայաստան և Կիլիկիոյ հայաշատ կեդրոնները՝ տարհամոզելու ժողովուրդը։ Սակայն ինչպէս ամեն խնդիր, ազգ. այս ամենակենսական խնդիրն ալ ժամանակաւոր կեանք մը ունեցաւ, առանց դրական արդիւնքի։ Հին ռէժիմի հալածական քաղաքականութեան շարունակութիւնն էր այդ՝ քաջալերուած երկրին տնտեսական տագնապէն, ապագայի անորոշութենէն։

Սահմանադրական կառավարութիւնը առ այդ, ներքին այդ փտախտին ոչ մէկ դարման խորհեցաւ և աւելի քաջալեր հանդիսացաւ զինուորական օրինաց խստացմամբ։ Այո, բացառութիւն սեպելով հանդերձ Ադանայի ջարդը, սահմանադրական կառավարութիւնը շինարար քաղաքականութեան պիտակին ներքև՝ համիդեան հայաջինջ ուղղութեան հաւատարիմ մնալով՝ շարունակեց գայն։ Բռնապետական ռէժիմի մահասփիւռ սրածութիւնը անարիւն կը շարունակուի 5 տարիէ ասդին։ Անհաշիւ են զոհերը և անըմբռնելի՝ անոր հետևանքները։ Սահմանափակելով մեր տեսութիւնը Հաջընի վրայ, չենք կրնար գայրոյթնիս զսպել։

Վեց ամիսէ ի վեր 20,000 հայութիւն առանց բժիշկի, առանց առողջապահական խնամոց մնացած է. օրէ օր հիւանդութիւնք կը շատնան՝ քանի ձմեռը կը սաստկանայ հոս. չի բաւեր անցեալ տարի հարսանիքի 4—500 մանուկ զոհեցինք, հիմա ալ երիտասարդ ոյժեր, թանկագին կեանքեր կուտանք։ Գոնէ ասկէ առաջ մէկ քանի տարի հայ բժիշկ մը ունէինք, դօքտ. Քիւփէլեանը. գէթ իր գոյութեամբ հիւանդին տէրերը վերջին պարտականութիւնը կատարած ըլլալու մխիթարութիւնը կունենային։ Ան ալ գնաց. թէև իր թեթև բնաւորութեան և անգաղտնապահութեան համար ժողովուրդէն չէր սիրուած, մանաւանդ որ իր շահատակութիւնները չափազանցուած էին վերջին ամիսները, և առանց կանխավճարի այցելութեան չէր երթար։ Աղքատ դասակարգը ցաւը սրտին լաւագոյն օրերու կը սպասէր, գէթ բժիշկի յոյսովը օրօրուն։ Ամենուն աչքը Բարեգործականի այցելու բժիշկին դարձած, «Եգիպտոսէն պիտի գայ մեզի փրկութիւնը» ըսելով կը մխիթարուէին։

Խեղճ ժողովուրդը ատիկէ ալ յուսախաբ՝ անառաջնորդ ու անբժիշկ, առանց տեղակալի և կառավարիչի ինքն իրմով կը տուայտի, կը մխայ, անգութ թաղապետութեան մը քմահաճոյքին խաղալիք։ Արդարութեան և օրէնքի անունով որքան կը կեղեքուի՝ այդ չի բաւեր, վաղահաս ձմրան հետևանքով անժամանակ, էջէլիրէ զոհեր կուտայ, երիտասարդ կեանքեր հողին կը յանձնէ։

Հաջընն այս մէկ քանի ամսուան մէջ սպանդանոց դարձած է պարզապէս. հարիւրաւոր մանուկներ և նոյնչափ ալ երիտասարդ ու չափահասներ կորսնցուց։

Ընդհանուր յուսահատութիւն մը պատած է ամեն կողմ. վա՜յ հիւանդացողին։

Գթութի՜ւն...

Քանի ժամանակը ուշ չէ, քանի ձմեռը չէ սաստկացած, յուսոյ նշոյլի մը կը սպասենք։ Դիմում կընենք Բարեգործականին և Կ. Պոլսոյ բժշկական միութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս մասին։

***

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ

Տարաձայնութիւններ անգլիական պարլամէնտում. — Վերջերս անգլիական մինիստրների կաբինէտում ծագած տարաձայնութիւնները սպառնում են մինիստրական կրիզիս առաջ բերել։

Ծովային մինիստր Չերչիլը, իր առաջարկած զինուորական նաւաշինութեան ծրագիրը իրագործելու համար, խոշոր ծախքեր է պահանջում։ Նա գտնում է, որ բրիտանական նաւատորմը պէտք է 60%-ով գերազանց լինի գերմանականից, ուստի այդ նպատակի համար խոշոր, լրացուցիչ ծախքեր է մտցրել 1914 թ. նախահաշուի մէջ։

Պարլամէնտի լիբերալ կուսակցութիւնը, որը ընդհանրապէս դէմ է սպառազինութեան չափերի ծայրայեղ ընդլայնացման, դեռ 1909 թ. կազմակերպեց իր միջից «սպառազինութեան սահմանափակումի կոմիտէ»։ Այդ հակամիլիտարական խմբակը, որի անդամների թիւը այժմ հասնում է 100-ի, բանակցութիւնների մէջ է մտել մինիստրների կաբինէտի հետ, Չերչիլի վերջին ծրագրի առիթով։

Կաբինէտում այդ խումբը աջակցութիւն գտաւ գանձարանի կանցլէր Լլօյդ Ջօրջի կողմից։ Այդ մասին հետաքրքրական տեղեկութիւն է տալիս «Daily Chronicle» լրագիրը։ Լլօյդ Ջօրջը յայտարարում է, թէ նա շատ է կասկածում, որ հնարաւոր լինի թեթևացնել ժողովրդի վրա ծանրացած հարկային բեռը, եթէ չը կրճատվեն սպառազինվելու վրա ծախսվող գումարները։ Նա գտնում է, որ ներկայ մոմենտը շատ յարմար է այդ կրճատումներն անելու համար։ Նախ, որովհետև Անգլիայի և Գերմանիայի յարաբերութիւնները, նախորդ տարիների հետ համեմատած, զգալի չափով լաւացել են։ Երկրորդ, կոնտինենտալ ազգերը զբաղված են այժմ իրանց զօրաբանակները զօրեղացնելու հոգսով։ Գերմանիան ահագին գումարներ է ծախսում այդ նպատակի համար, ուստի նա անկարող է մրցել մեզ հետ ծովի վրա։ Հետևաբար Անգլիան կարող է իր գերազանցութիւնը պահպանել՝ և առանց արտակարգ միջոցների դիմելու։ Վերջապէս, Լլօյդ Ջօրջը մեծ յոյսեր է տածում Արևմտեան Եւրոպայում մեծ ծաւալ ընդունող՝ մասսաների հակամիլիտար, սպառազինութեան աճման դէմ կռւող տրամադրութեան վրա։

Լլօյդ Ջօրջի այդ յայտարարութիւնը, որպէս կաբինէտի մի անդամի բողոք իր կօլլեգիայի դէմ, աւելի ևս նպաստեց անտիմիլիտարական պայքարին։ Լլօյդ Ջօրջի յայտնած մտքերին պաշտպան հանդիսացան առաջադէմ մամուլի նշանաւոր օրգանները։ «Daily News»-ը իր առաջնորդող յօդուածներում պնդում էր, որ սպառազինութեան համար նոր ծախսեր անելու ոչ մի կարիք չը կայ. «Առաջադէմ կուսակցութեան պարտականութիւնն է խիստ դիմադրութիւն ցոյց տալ ծովային վարչութեան չափից դուրս մեծ պահանջներին. լիբերալ կուսակցութիւնը չը պէտք է համաձայնվի զոհաբերելու իր խորին համոզմունքները»։ Միևնոյն ժամանակ, ազգային ապատամբ ֆեդերացիայի պրեզիդենտ Ջ. Բրունները կոչ է անում բոլոր լիբերալ կազմակերպութիւններին բանաձև ընդունել նաւատորմի անօգ ծախքերի դէմ։ Միւս կողմից, ամբողջ կօնսերվատիվ մամուլը, կօնսերվատիվ «Նաւատորմային լիգան», մի շարք կօնսերվատոր հռետորներ, ի միջի այլոց լօրդ Բերզը, ծովային մինիստր Չերչիլի ծրագրի պաշտպան են հանդիսանում։

Այդ երկու հակառակ հոսանքների պարագլուխների՝ Չերչիլի և Լլօյդ Ջօրջի միջև ծագած խիստ տարաձայնութիւնները առիթ են տալիս կարծելու, որ կարող է մինիստրական կրիզիս առաջ գալ։ Այս քանի օրս կորոշվի, թէ այդ երկու հոսանքներից որը կը յաղթէ։ Ներկայ մօմենտում, մինիստրների կաբինէտում գերակշռութիւնը Չերչիլի կողմն է։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Շէրիֆ-փաշայի կեանքի դէմ երիտասարդ-թիւրքերը մահափորձ էին պատրաստել նաև Եգիպտոսում։ Սակայն Շէրիֆի մարդիկ կարող եղան յայտնագործել դաւադրութիւնը և կալանաւորել տալ դաւադիրներին։

✦ Թաւրիզից հեռագրում են, որ այնտեղ սկսվել է կուլտուրական շարժում։ Նախագծված է կառուցանել հասարակական թատրօնական դահլիճ, կազմակերպել պարսիկների մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութիւն. նշանակված է բժշկական-սանիտարական տեսուչ, բժիշկները նախ քան գործելը պարտաւորապէս քննութիւն են տալու առանձին մասնաժողովների մէջ։

✦ «Morgen Post»-ի ասելով, գերմանական ֆիրմաներ Կրուպպը և Վիկէրսը Պուտիլովեան գործարանը գնում են 20 միլիոն ֆրանկով։

✦ Յայտնի բարեգործ Շախօվը նուիրեց 10,000 ր. Մօսկվայի կանանց դասընթացքների աղքատ ունկնդրուհիների ուսման վճարի համար։

✦ Մօսկվայում միտք է յղացել գումարելու ազգութիւնների լէգալ վեհաժողով, որի կազմի մէջ մտնելու են ուկրայնացիներ, հայեր, վրացիներ, լեհեր, մահմեդականներ, հրէաներ։

✦ Պետական Դումայի կուլուարներում խօսում են, որ երբ ներքին գործերի մինիստրը, կոմս Վիտտէն և Ռասպուտինը խնդրում են արձակել Դուման։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՅՏՆՈՒՄ Է

ԲԱՔՈՒ, Ս. Գարագաշին. — Ձեր յիշած երեք թղթակցութիւններն էլ ստացված են և տպագրութեան համար սպասում են հերթի։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

1913 թւի ապրիլի 18-ից մինչև 1914 թ. ապրիլի 17-ը

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ է

ԲԱՔՈՒ.—Արագ գնացքը № 6—10 ժ. 16 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 34 ր., Գանձակ 3 ժ., Եւլախ 4 ժ. 31 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 6 ր. եր., Բաքու 11 ժ. 13 ր. գիշ.: Պօստաւոր գնացքը № 4—10 ժ. 16 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 1 ժ. 6 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 16 ր. առ., Եւլախ 6 ժ. 15 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 10 ժ. 46 ր. առ., Բաքու 3 ժ. 31 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 8—6 ժ. 29 ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 50 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 23 ր. գիշ., Եւլախ 1 ժ. 1 ր. առ.: Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բաքու 7 ժ. 53 ր. առ., Խառն գնացքը № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 23 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 41 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 7 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 19 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 29 ր. գիշ., Բաքու 7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲԱԹՈՒՄ.—Պօստաւոր գնացքը № 3—9 ժ. 51 ր. առ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 56 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.: Մարդատար գնացքը № 7—4 ժամ 40 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 46 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 40 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 9—10 ժ. 30 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 2 ժ. 31 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 59 ր. առ.: Խառն գնացքը № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 48 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 20 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 18 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Պօստաւոր գնացքը № 4/3—12 ժ. 51 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 48 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12 ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 42 ր. ցեր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 24/23 (միայն II և III կարգի վագոններով)—8 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 23 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 6 ժ. 57 ր. առ., Էջմիածին 12ժ. 10 ր. ցեր., Ուլուխանլու 12 ժ. 38 ր. ցեր., Երևան 1 ժ. 33 ր. ցեր.: Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 14/13—12 ժ. 46 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 50 ր. ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.:

ԲՈՐԺՈՄ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Խաշուրի 10 ժ. 41 ր. առ., Բօրժօմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.: Մարդատար № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Խաշուրի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բօրժօմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱՔՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 5—9 ժ. 35 ր. եր. Պօստաւոր գնացքը № 3—9 ժ. 1 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր.: Խառն գնացքը № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Պօստաւոր գնացքը № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.: Մարդատար գնացքը № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 10—8 ժ. 40 ր. առ.: Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պօստաւոր գնացքը № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 26/25—(II և III կարգի վագոններով)—10 ժ. 50 ր. առ.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲՈՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.: Մարդատար գնացքը № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

606»-ի և «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւանդութ.։

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՄԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւանդութ.։

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԳԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

1. 0—9

ԻՄ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

1, ԻԲՍԷՆԻ «ՀԷԴԴԱ ԳԱԲԼԷՐ» և
2, ԲՋԷՄԻ «ԿՆՈՋ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ»

պիէսները խաղալու համար պէտք է դիմել ինձ անձնապէս։

3—3 33. Ս. ԵՍԱՅԵԱՆ

ՄԻ ՑԷՆՋԱՒՈՐ
ՔԱՀԱՆԱՅ
ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ Է ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ։
Համաձայն է գնալ գիւղ։ Դիմել՝ Тифлисъ, почтов. ящ. № 27.

43. 3—3

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Գոյութիւն ունի 1895 թ.

Հեղինակ առևտրական հաշուապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։

Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ԱՄՍԵԱՅ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՈՎ, ամենօրեայ պարապմունքներով։

Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշուապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իւրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թուաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն մայրենի և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։

Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել։

Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։

Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտւութեամբ։

Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ից 1914 թ.։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։

Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.

(Կ. Հ. Ա.) 1153. 0—16

Առևտրի և Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.

Տալիս են երկու սեռի անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Փարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշուապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնագրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, (ամենավատ ձեռքի ուղղումն), արագագրութիւն. բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թիւ չափազանցութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշուապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից)։

1151. 0—30

1 р. 90 к. Безъ доставки. | Седьмой годъ изданія. Издатель А. Л. Гарязинъ. | 2 р. 20 к. Съ дост. и перес.

—НОВЫЙ—
ЖУРНАЛЪ ДЛЯ ВСѢХЪ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1914 г.

6 книгъ БЕЗПЛАТНОЕ ПРИЛОЖЕНІЕ для годовыхъ подписчиковъ. Н. Г. ПОМЯЛОВСКІЙ ПОЛНОЕ СОБРАНІЕ СОЧИНЕНІЙ.

ЖУРНАЛЪ ВЫХОДИТЪ ЕЖЕМѢСЯЧНО [illegible]

Подписная цѣна: 2 р. 20 к. [illegible]

АДРЕСЪ ДЛЯ ПЕРЕВОДОВЪ: С.-Петербургъ, Загородный пр., № 36, „Новый Журналъ для Всѣхъ".

48. 4—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱԶԵՐԻ ՆԵՐԿ

ԸՆԿՈՒԶԵԱՑ ԷԿՍՏՐԱԿՏԻՑ

այն առաւելութիւնն ունի, որ նա միանգամայն անվնասակար է։ Ներկում է սպիտակ, շէգ և ամեն գոյնի մազերը արագ և հիմնաւոր կերպով։ Իւրաքանչիւրը կարող է № 4711 ներկով իր մազերին տալ նրանց նախկին, բնական գոյնը։

Գործածելու եղանակը կցված է իւրաքանչիւր սրուակին։ Ծախվում է թէ սև, թէ շագանակագոյն, թէ մուգ և թէ բաց-խարտեաշ գոյներ։

1 սրուակը 1 ր. 20 կ. և 2 ր.։

(M. 544854) 8—2